

Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

VSEBINA:

Tone Pavček:

Novoletna

Načrt za življenje v letu 1957

Tomo Breje:

Moj rojstni kraj

Tu se bo koval nov rod

Veličastna proslava jugoslovan-
skega narodnega praznika v
Urugvaju

Petdeset let Slovenske narodne
čitalnice v Clevelandu

Slovenci in film

Boris Goriup:

Osmi slovenski umetniški
film

Stefan Kuhar:

Srečanja z rojaki v Franciji

Polastila se me je neozdravljiva
bolezen: domotožje

Progressivne Slovenke za ame-
riški izseljenski muzej

Po domači deželi...

Domovina na tujih tleh

Jugoslovani v Melbournu

180 let restavracije »Pri šestici«

Pero izseljencev

Dom in družina

Ciril Kosmač:

Kruh

*Usem našim rojakom prizrčno čestita
z najboljšimi željami za novo leto 1957*

SAP

- TURIST BIRO

LJUBLJANA

največje avtobusno in turistično podjetje v Jugoslaviji

Pod geslom „SPOZNAJTE DOMOVINO“

nudimo vrsto izrednih turističnih programov

za krajša in daljša potovanja

po Sloveniji in Jugoslaviji

Vse informacije:

SAP - Turist biro

LJUBLJANA, Jugoslavija

Telegrami: SAP TURIST - Telefon 30-645

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Breje. — Izhaja dvanajstkrat na leto. — Poštšina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 5 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 4000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/I. — Rokopisov ne vračamo.

P.O. 59/1957

Rodna

gruda

ST. 1

JANUAR 1957

LETO IV.

TONE PAVČEK:

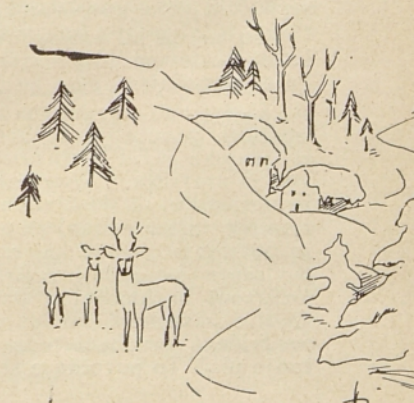
NOVOLETNA

*Dobro srečo, dobro srečo!
Kot veleva stara šega,
zopet roka v rôko sega,
zopet vsepovsod smo priče,
kako znanec znancu kliče
z eno mislijo gorečo:
dobro srečo, dobro srečo!*

*Dobro srečo, dobro srečo!
Tudi v tem nemirnem veku
človek govori človeku,
roža roži, kot po svoje
isto željo veter poje,
nad krajino belo, spečo:
dobro srečo, dobro srečo!*

*Dobro srečo, dobro srečo!
Naj vse prav bo v novem letu
vsem ljudem po širnem svetu
in še nam, ki zdaj s pijačo,
dobro kapljico domačo
vam nazdravljamo to slavje:
dobro srečo, dobro zdravje!*

NAČRT ZA ŽIVLJENJE V LETU 1957

Kot vsako leto, se je tudi v lanskem decembru sestala Zvezna ljudska skupščina FLRJ k razpravi o osnovnem zakonu, ki usmerja gospodarsko in družbeno življenje — k razpravi o družbenem planu za leto 1957. Zadnja razprava o tem osnovnem zakonu je bila še celo živahna. Na govorniški tribuni se je zvrstilo kar 76 zveznih ljudskih poslancev, mišljenja so se križala, kajti med razpravo niso bili vsi istih misli. Upravičeno so nekateri imenovali to zasedanje: dogodek leta. Razprava je dala vrsto pobud in konkretnih predlogov, ki bodo prispevali k temu, da bo plan popolnejši in da bomo lahko izpolnili osnovne naloge, ki smo si jih zastavili.

Ko prihajajo v našo domovino tujci, nas neredko vprašujejo, če se lahko zoperstavljamo tako imenovanemu »oficialnemu mišljenju« in predlogom državne uprave. S takim vatlom merijo demokratičnost v naši domovini. No, če bi lansko decembrsko zasedanje cenili s takimi formalnimi merili — češ, ali so poslanci ugovarjali predlogom in načrtom državne uprave ali niso — potem bi lahko zapisali, da je bilo to tako demokratično zasedanje, da bolj biti ne more. Mnogo poslancev je namreč ugovarjalo in nekateri se niso strinjali s tako imenovanimi uradnimi stališči.

Toda za nas pravica in možnost, da povež svoje mišljenje, pa čeprav ni istovetno z mišljenjem predlagateljev zakona, še zdaleč ni bistvo demokratičnosti. Moramo reči, da nas v tem pogledu razumejo le redki obiskovalci iz tujih dežel. To »ugovarjanje« še zdaleč ni in ne more biti zadovoljivo merilo za demokratičnost. Prav zasedanje je dokazalo, da je veliko večja demokratičnost v tem, da so poslanci v razpravi zahtevali in dokazali, da moramo našim delavskim svetom in vsem drugim organom družbenega upravljanja od hišnih svetov pa do komun dati večje materialne možnosti in večje pravice pri odločanju o nalogah in ukrepih, ki se tičejo določenega področja. Borba za učvrstitev delavskega in družbenega upravljanja, borba za sodelovanje vseh delovnih ljudi pri upravljanju države ima veliko globlje demokratične korenine kot formalna pravica, da nekomu kratko in malo ugovarjaš. Razprava je dokazala, in ob koncu zasedanja je o tem govoril tudi tov. Kardelj, da moramo vse naše gospodarske naloge povezati z nadaljnjo krepitvijo delavskih svetov in družbeno-upravnih organov. S krepitvijo demokratičnega socializma bomo najhitreje dosegli tudi nove gospodarske uspehe.

To naj bi bil kratek uvod, preden povemo, kakšne osnovne gospodarske naloge nam narekuje gospodarski plan za leto 1957.

Nedvomno je osnovna naloga, ki jo želimo izpolniti, povečanje osebne potrošnje in dvig življenjske ravni prebivalstva. Tej osnovni nalogi so pravzaprav podrejene vse druge. Seveda je nemogoče, da bi življenjsko raven povečali z enostavnim povečanjem plač. Podpisati dekret za povišanje plač je kaj enostavno, toda vsako povišanje mora biti pokrito z industrijskimi proizvodi in kmečkimi pridelki, ker bi sicer grozila nevarnost, da se cene dvignejo. Zato predvideva družbeni plan le 5 in 10% povečanje plač. To povečanje seveda ne bo bistveno

vplivalo na izboljšanje življenja, toda to ni bil niti namen tega ukrepa.

Za 5% so bile povečane plače nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, za 10% pa plače kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev. K temu je treba prišteti še možnost, da se plače povečajo iz deleža pri dobičku, ki bo za vsa podjetja za 2% večji. S tem ukrepom bi radi ustvarili predvsem kolikor toliko pravilno razmerje med plačami nekvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev. Do sedaj so namreč plače kvalificiranih delavcev le malenkost višje od tistih plač, ki jih prejemajo strokovno neizobraženi delavci. Razmerje je 1:1,4. Tako majhnih razlik med plačami nestrokovnih in strokovnih delavcev ne poznajo v nobeni drugi evropski deželi. Seveda ni naš namen, da bi ustvarili pretirano velike razlike, toda biti morajo take, da se bodo ljudje zanimali za strokovno izpopolnjevanje, ker bodo imeli kot strokovni delavci večje zaslužke. Znanje in kvalifikacija pa bosta prinesla tudi večjo proizvodnjo, torej pomeni to napredek za vse gospodarstvo.

Življenjsko raven pa bomo lahko povečali predvsem s povečanjem proizvodnosti. Več blaga bo na trgu, večji bodo lahko zaslužki delovnih ljudi. Zato so tudi vsi drugi gospodarski ukrepi taki, da podpirajo to osnovno nalogo. Ljudski poslanci so mnogo razpravljali o našem plačnem sistemu in ugotovili, da ga moramo čimprej spremeniti tako, da bo bolj spodbuden za tiste, ki proizvajajo več in boljše.

Močno se bo v prihodnjem letu spremenila struktura investicij. Pomeni, da ne bomo več dali velikih sredstev za gradnjo novih tovarn. V povojnih letih smo si zgradili vsaj najosnovnejše industrijske objekte, ki izdelujejo surovine za predelavo in težke stroje.

Sredstva, ki bodo na razpolago, bomo porabili predvsem za obnovo lahke industrije, dalje za pospeševanje kmetijstva, izboljšanje prometa, za tako imenovane negospodarske investicije in gradnjo nekaterih novih hidroelektrarn. Električne nam močno primanjkuje. Zaradi pomanjkanja električne energije v zimskih mesecih ne moremo izkoristiti vseh strojev in izgubimo zaradi tega veliko milijard dinarjev.

Kmetijstvo je v povojnih letih močno zastajalo za industrijsko proizvodnjo. Ker je bilo industrijskih delavcev vsako leto več, je začelo primanjkovati živilskih predmetov in jih moramo uvažati. Samo iz ZDA bomo v letošnjem letu uvozili za 800 milijonov dinarjev pšenice. Razumljivo, da bi lahko ta denar koristno uporabili kje drugje, če bi imeli pšenice sami dovolj. Vendar ne smemo pozabiti, da je bilo v preteklih letih skoraj nemogoče, da bi odstopili več sredstev za pospeševanje kmetijstva, če smo si hoteli zgraditi težko industrijo in si tako zagotoviti gospodarsko in politično samostojnost. Te naloge smo s požrtvovalno pomočjo vseh delovnih ljudi Jugoslavije izpolnili in zato bomo lahko že v letošnjem letu, potem pa vsako leto več sredstev porabili za pospeševanje kmetijstva. Letos bomo uporabili za te namene okoli 11 milijard dinarjev več kot lansko leto. S tem denarjem bomo izboljšali agrotehnične ukrepe in nakupili precej umetnih gnojil, sort-

M. Gaspari: Zima

nih semen itd., ker lahko po tej poti najhitreje povečamo hektarske donose. Le-ti so v naši deželi v primerjavi z drugimi evropskimi deželami še vedno zelo nizki. 11 milijard bomo porabili za nakup traktorjev in druge poljedelske mehanizacije, kar bo prav gotovo vplivalo na boljšo obdelavo zemlje. Končno bo približno enaka vsota uporabljena tudi za melioracijska dela. V Jugoslaviji vsako leto izgubimo za nekaj deset milijard dinarjev pridelkov, ker nam jih voda dobesedno odnese. Poplave v najbolj žitornih predelih, še celo pa v Vojvodini, so zelo pogoste. No in če že kaj ostane, nas potem mnogokrat udari še suša. Zato je povsem razumljivo, če bomo tako velika sredstva porabili za gradnjo obrambnih nasipov in namakalnih naprav. Največje melioracijsko delo bo vsekakor gradnja kanala Donava—Tisa—Donava. Ko bo ta sistem dograjen, bomo lahko namakali okoli 560 tisoč hektarov najbolj plodne vojvodinske zemlje. Že poskusi so pokazali, da bomo lahko z namakanjem dosegli veliko večje hektarske donose. Tam, kjer danes pridelamo komaj 11 metrskih stotov pšenice na hektar, jo bomo pozneje brez kakšnih posebnih drugih agrotehničnih ukrepov pridelali okoli 25 metrskih stotov. Podobno velja tudi za vse druge poljedelske kulture.

Prav tako bodo letos veliko večja sredstva za tako imenovane negospodarske investicije. Pod negospodarskimi investicijami razumemo gradnjo stanovanj, šol, bolnic in drugih javnih ustanov. Tudi za te namene v preteklih letih nismo dajali dovolj sredstev. In zato je razumljivo, da nam močno primanjkuje stanovanj, pa tudi šol in drugih javnih ustanov. Vse to pa spada v okvir življenjske ravni nekega delavca. Zato so na skupščinski razpravi odločili, da se letošnja sredstva za negospodarske investicije

povečajo za okoli 16 milijard dinarjev. Ob tem, ko smo gradili težko industrijo, je zaostal tudi promet. Da bi pospešili obnovo cest in izboljšali železniški promet, smo namenili 16 milijard dinarjev več kot lansko leto. To so osnovne naloge, ki jih bomo skušali letos izpolniti. Če bomo uspeli, se bo nedvomno izboljšala življenjska raven našega delavca.

-mš

Usem naročnikom

ki nam pišejo, da bi radi imeli objavljeno sliko njihovega rojstnega kraja, sporočamo, da bomo radi izpolnili njihovo željo, kakor smo to delali tudi doslej. Upoštevati pa morajo, da je teh želja veliko in pri najboljši volji ne moremo vsem takoj ustreči. Prvenstveno bomo objavili slike krajev, od koder je doma večje število izseljencev. Tako bo naenkrat izpolnjenih več želja. Nato bomo skušali izpolniti želje tistim naročnikom in prijateljem našega lista, ki so nam izkazali svojo posebno naklonjenost s tem, da so nam pridobili nove naročnike. Dalje bomo, kolikor nam bo le mogoče, izpolnili postopoma želje tudi tistim rojakom, ki žele, da bi objavili fotografije njihove rojstne hiše in podobno. V tem primeru pa nam bodo morali vrniti stroške, ki jih bomo imeli s fotografiranjem in z objavo te slike, ker takšne slike pač ne morejo biti zanimive za vse naročnike.

Moj rojstni kraj

Povedal sem vam že, da je iz moje rojstne vasi mnogo vaščanov moralo v daljni svet za kruhom. Prav gotovo ima vsaka druga hiša svojce na kakem kontinentu, največ pa v Ameriki.

V vasi je živela kočarica Tratarjeva. Tudi ona je imela moža v tujini.

»Kajža je rajža;
če mož ni na rajž',
pa kruha ni v kajž'...«

Te besede sem dostikrat slišal od starejših ljudi v vasi, ko sem bil še majhen.

O te kajže! Samo v nesrečo so človeku. Garati moraš na njih moč in dan, najslabšo zemljo imajo, še krompir, siromakov kruh, ne obrodi dobro v njej. Če je deževno leto, pa še semena ne dobiš nazaj. Velik' ubitka — malo užitka...

S tako zemljo se je rvala in jo mikastila kočarica Tratarjeva, da bi iztislila iz nje živež za sebe, sina Petra in hčerko Danico. Toda zaradi trpljenja z nerodovitno zemljo se ne bi nikoli pritoževala, če je ne bi razjedala neka druga grenka bolečina.

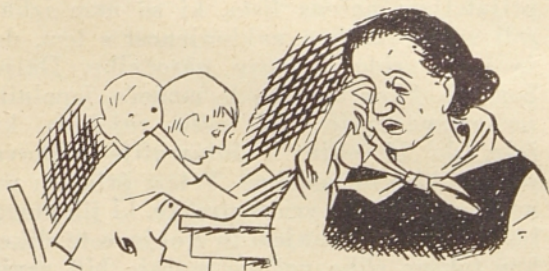
Svet za sebe so ti vaški kočarji. Čim težje jim je na tisti mali krpi zemlje, tem bolj so zaljubljeni vanjo in tisto, kar pridelajo na njej, je za njih slajše, ko vse drugo. Toda — morda je sad prav zato tako sladak, ker morajo zanj tako mnogo trpeti...

Naj bo kakorkoli že, tudi Tratarica je bila zaljubljena v tisti svoj košček zemlje in se ni pritoževala — razen...

Takrat, ko se je začelo odvijati življenje, o katerem vam tu pripovedujem, je potekalo peto leto, odkar ji mož iz Amerike ni več pisal.

Peter je bil star prav toliko kot jaz. Skupaj sva hodila v šolo, vpila in se pretepala kot drugi vaški paglavci in oba sva zelo rada brala. V knjižnici vaškega prosvetnega društva, ki je bila začela poslovati, sva si izposojala knjige. Nekoč sva na Petrovem domu menjale se na glas brala neke pesmi iz vezanega letnika »Dom in svet«. Ko je prišla vrsta name, sem bral pesem o starki, ki jo je bil njen mož že davno zanustil in odšel v tujino, od koder se ni več oglasil:

»Le padi, padi trhli tram
in me pokoplji pod seboj,
če kdaj se vrne »liubi« mož,
naj pa na grob poklekne moj...«

»Takrat je na drugi strani mize zajokala Tratarica«

Takrat je na drugi strani mize Tratarica izpustila klekljanje iz rok, se naslonila na rob mize in zajokala tako grenko in neutolažljivo, da sem osupel prenehal brati in pogledal Petra. Ta mi je mračnega obraza namignil, naj greva ven. Za hišo se je vrgel v travo in začel odsekano ihteti: »... ne bi smela tega brati,« je med jokom iztiskal iz sebe, »to jo boli, oče nič ne piše...«

Tako sem dvanajst let star začel razumovati, da ni bolj strupene bolečine v srcu, kot je zavest žene in matere, da je z otroki vred zapuščena od moža, ki ga je ljubila...

No, Tratarica je bila žena velike duševne moči, zaupanja in vere. Slabost, da je zaplakala, jo je obšla le za hip, kajti, nekje na dnu srca je verjela, da ni zapuščena:

»Poznam Andrejca,« je pravila večkrat so sedam, »slabo mu gre, pa noče, da bi jaz in otroka to vedeli. Kadar je bil slabe volje, tudi doma nisem mogla nič izvleči iz njega.«

Razpredala je načrte za bodočnost otrok. Oba naj bi se učila obrti. Peter naj bi postal mizar, ki ima na deželi vedno delo, kajti zmerom so potrebne bale, zibelke in krste... Tako mu ne bo treba v tujino. To je bila njena tiha skrita misel. Danica naj bi postala šivilja. Taka vedno lahko nekaj zasluži doma in pomaga možu (da mu ni treba v tujino).

Svojo zamisel je tudi uresničila. Leta pa so tekla hitro — eno za drugo. Otroci so zrastle, iz dečkov so se razvili fantje, iz deklic dekleta. Peter se je izučil mizarstva, Danica je postala dobra šivilja.

Da — Danica.

Postala je čudovito lepo dekle. Zanj je veljala resnica, da ji v devetih farah naokoli ni bilo enake. Imela je lepo postavo, ovalen, nekoliko podolgovat obraz, sredi katerega so kraljevala mala, drobna in rdeča usta, svetle in bogate kodraste lase... Pa kaj bi vam pravil! Vsi vaški fantiči smo bili zaljubljeni vanjo, ona pa se ni mogla za nobenega odločiti.

Potem — no potem je izbruhnila vojna. Odšli smo na razne fronte. Ko smo se po štirih letih vojne vihre razredčenih vrst vrnili v domačo vas, je ležala Danica še vedno kraljevske lepa, toda negibna v svoji postelji. Zadel jo je bil mrtvoud.

Od starih ljudi v vasi sem večkrat slišal, da je lepota dekletu orei v škodo, kot pa v korist. Ne morem trditi, da bi se bila Danica prevzela, ali njene tajne misli so morale biti zelo visoko, da se ni mogla ogreti za domačega fanta. Kmalu po tem, ko se je vojna začela, je prišla v vas kompanija avstrijskih vojakov. Danica se je zagledala v visokega stotnika. Ne vem, kakšne narodnosti je bil, preklet naj bo vseeno, od koder je doma, kajti zapustil jo je v šestem mesecu nosečnosti in se ni več oglasil.

Sestrina nesreča je Petra tako potrla, da se ni hotel ženiti. Ostal je samec, pomagal je materi obdelovati zemljo na kočariji, mizaril in kadar ni bilo naročil, hodil na dneve.

Leto menehne žalosti, skrbi in trpljenja so Tratarici pobelili lase, njena moč pa ni popuščala, nasprotno, ljudem v vasi se je zdelo, da še raste. Z neizčrpno in bogato materinsko lju-

beznijo je potrpežljivo negovala svojo hromo hčerko, katero je njeno brezupno zdravstveno stanje pogosto privedlo do živčnih izbruhov in scen, ob katerih se je materi trgalo srce, toda klonila ni. Se z večjo ljubeznijo se je oklenila svojega nesrečnega otroka, se rvala z nerodovito ilovnato zemljo, ob suši trdo kot beton, ob deževnem vremenu pa lepljivo in mehko, da so se noge vdirale vanjo do gležnjev, da bi iztrgala iz nje najnujnejše za življenje. Kosila je in spravljala seno ter pobirala sleherno bilko, da bi prehranila edino kravo v hlevu, pomagala je Petru podirati drevje, ga obsekovala in vlačila po sirmih klancih proti domu kot vprežna živina, že vsa sključena in hkrati trdna kot dren. To so bili strašno hudi časi, dela ni bilo nikjer, kupci in mešetarji so se prav zares norčevali s cenami živine in kmečkih pridelkov. Kmet ni najemal dinarjev, ker jih ni imel s čim plačati, raje je sam garal vse dni in noči. Denarja ni bilo, — za en dinar bi človek šel deset kilometrov daleč.

V tistih hudih časih je Tratarica omahnila v grob. Ni umrla naravne smrti — padla je v boju za življenje. Pomagala je Petru podirati macesen, ko je nenadoma prihrumel veter in obrnil že izpodsekano drevo v nasprotno smer. Ni mogla uteči. V bliskoviti slutnji bližajoče se smrti je zaklicala Petru: »Skrbi za Danico in očeta, ko se vrne!« Trenutek za tem so jo zagrabile debele veje padajočega drevesa in jo čez prsi pritiskale k tlom. Bila je takoj mrtva. Spokojno je ležala na zemlji, nekaj kapljic srčne krvi ji je pritisk debela izsilil na usta, roke, ki nikdar niso mogle mirovati — te zlate materine roke — sposobne, da vse, kar je grenkega na svetu, pretope v sladkost, so ob njej mehko počivale na zemlji.

Kadar se spomnim smrti te žene, vzbuja spomin nanjo v meni uporne in prevratne misli. Narava in svet sta krivična napram takim ženam, katerih življenje je ena sama dolga povest ljubezni, trpljenja, boja in žrtvovanja. Spomenik bi morali postaviti taki materi, da bi se ob njem mladi rod učil plemenitosti in požrtvovalnosti. Toda do resnične zahvalnosti taki materi se človek in njegova srčna kultura do danes še nista povzpela!

Po materini smrti je Peter najel starejšo ženo, da je negovala Danico, sam pa je opravljal druge hišne posle, kuhal in pral. Še isto jesen se je uresničila materina vera: Tratar se je vrnil iz Amerike — toda na smrt bolan. Tri mesece je še živel, potem so ga položili k počitku zraven svoje žene.

Prišla je še enkrat pomlad, taka, da je vas ne bo nikoli pozabila. Toliko tujih vojakov se je nagnelo vanjo, da za domačine ni bilo nobenega prostora več. Pravili so, da gredo naprej proti Ljubljani in Beogradu. Toda nekega dne jih je zajel paničen strah. Bežali so iz vasi in s seboj gnali tudi vaščane. Danico so prepustili njeni usodi, Petra pa niso dobili. Skril se jim je bil, se zavlekel v bodočo živo mejo za hišo. Kako bi mogel zapustiti Danico?! Niso ga našli. Ko je postalo v vasi tiho, kakor da je vse, kar je bilo živega v njej, umrlo, se je Peter potegnil iz svojega skrivališča. Čez teden dni so se vaščani vrnili, tujja vojska pa je marširala brez boja proti Ljubljani. Ljudje tega niso mogli razumeti. Slutili so gnilobo in izdajo tudi v deželi onstran meje, v katero so doslej verovali.

»— med drevjem je Peter zagledal mladega moža s puško v roki —«

Tuji vojaki so se še bolj bahato šopirili po vasi, kradli kokoši in nadlegovali vaška dekleta in žene.

Mračnega obraza in z občutkom onemogle jeze je Peter v tej pomladi tolkel po ilovnatih kepah na svoji njivi, ko ga nekega popoldneva zdrami iz njegove zamišljenosti oster žvižg, ki je prihajal iz bližnje hoste. Ozirajoč se v smeri, od koder je prihajal, zagleda Peter med drevjem mladega moža s puško v roki in rdečo zvezdo na kapi, ki ga je vabil k sebi.

Od tega dne dalje je Peter globlje dojel smisel življenja. Kmalu za njim je vso vas zakuhala vročica osvobodilnega boja. Ljudje so se zavedali, da je prišel odločilni trenutek, ki so ga dolga leta v sužnosti pričakovali; ali velika ura svobode in vstajenja ali še hujša sužnost in smrt. Vse skrite steze in strmi klanci so oživele ponoči, po njih so prihajali kurirji, prevažal se je živež, orožje in strelivo. V strahu pred vojsko z zvezdo na kapi so se tuji vojaki umaknili iz vasi, toda prihajali so nazaj od časa do časa v velikem številu, mučili in ubijali vaščane, plenili in požigali hiše ter odganjali kot živino trdo uklenjene vaščane v taborišča smrti. Vas je v letih osvobodilnega boja večkrat menjala gospodarja. Kadar so bili v njej fantje z zvezdo na kapi, se je oglasila harmonika, vrisk in petje. Ljudje so prihajali iz hiš in delili s svojo vojsko poslednji košček kruha. Ta vojska je rastle z vsakim dnem. V orlovskih stelah bližnje gore in globokem kanjonu, ki ga je tekom stoletij izdolbla voda, so partizani zgradili bolnico, nedostopno za sovražnika. Varoval jo je železen molk domačinov, dohod tako strm in težak, da so ga, noseč ranjene v temnih nočeh, zmogli samo partizani in zaščitni bataljon takih borcev, ki so bili pripravljeni boriti se do zadnje kaplje krvi, da sovražnik ne bi zajel ranjenih tovarišev.

Ljudje so bili pripravljene na vse žrtve, samo da se suženjsko življenje ne bi vrnilo več. Prihrumel je neko popoldne bataljon esesovcev v vas in zajel kmeta na njivi, ki je oral za ajdo. Privezali so ga k stari tepki in ga tolkli s kopiti po glavi ter zahtevali od njega, da jih pelje po skritih stezah v partizansko bolnico. Kmet jih je uporno gledal in molčal. Razbili so mu usta, da ni imel nobenega zoba več, iztaknili oko, da se mu je zlilo po licu, on

pa je molčal. Navsezadnje so ga na licu mesta ustrelili — zvedeli miso ničesar ne od njega ne od drugih ljudi v vasi, ki so jih mučili.

Sovražnik je poklical na pomoč letala, iz katerih so letele bombe s strahotno rušilno močjo. Taka bomba je kar odnesla polovico vaškega zvonika in zagnala zvonove v bližnjo koruzo. Ljudje so bežali iz gorečih hiš in padali pod mrtvaškim krohodom rafalov iz sovražnikovih lovskih letal.

Tisto popoldne, ko se je to zgodilo, je bil Peter na bližnji komandi mesta. Priletela so letala in začela metati bombe. Tekel je proti domu, da bi rešil sestro, toda zračni pritisk bombe, ki je eksplodirala v bližini, ga je vrgel ob tla, da je nezavesten obležal.

Tako je sredi divjanja sovražnih bomb ostala Danica sama v hiši. Stara žena, njena negovalka, se je bila stisnila pod staro vrbo ob vaškem potoku in tam čakala smrti...

Kot da se podira ves svet, je grmelo v bližini Tratarjeve kočice. Zamajala se je in potresla, šipe so zletele iz oken. V krčevitem živčnem napadu je Danica klicala na pomoč, tolkla s pesmi po stranicah svoje postelje, se ranila do krvi in preklela vse, kar je živega na svetu, ker ni bilo nikogar, da bi jo pomagal rešiti. Bomba je posnela streho raz hišo, vrata s tečajev in vrgla neboljeno bolnico iz postelje na tla. Takrat je ljubezen do življenja in krčevit strah sprožil v njej meznansko moč. Deset let ni mogla ganiti v prostoru, zdaj jo je ta čudežna neznana sila gnala, da se je vlekla proti vratom čez hišni prah in zatem precej daleč v breg za hišo, kjer je v visoki otavi obnemogla obležala, medtem ko so grmele na tla stene domače hiše, v kateri je preživela najlepše, pa tudi najtežje dni svojega življenja.

Tam jo je bil našel Peter, ki je potem, ko se je osvestil, šest ur grebel po razvalinah domače hiše misleč, da je pokopana pod njimi.

Potem je zopet prišla pomlad — tista pomlad, ki je ljudje ne bodo nikoli pozabili, ker je prinesla svobodo. Bral in slišal sem večkrat, da se nekdo od žalosti ni mogel pomiriti, takrat pa se je zgodilo, da se ljudje niso mogli po-

miriti od veselja. Cel teden so vriskali, peli, rajali in objemali vojake ter se bratili z njimi. Postali so bili veliki otroci, vse so imeli zelo na koncu — jok in smeh. Zgodilo se je, da se je nekdo sredi veselega petja in godbe nenadoma zresnil, se morda spomnil ubitih in mučenih svojcev ter začel jokati. Takoj je bil cel kup ljudi okrog njega, ki so se drli in jokali z njim vred. Toda, trenutek za tem je nekdo zavriskal, obrazi so se razjasnili in solze posušile kot bi mignil, stari in mladi so se prijeli za roke in plesali, da se je vse prašilo.

Ko so se umirili, so se vrnili na svoje domove in se lotili obnove. Delali so s tako ihto, da še leto dni mi minilo in že so bile vse hiše v vasi na novo pozidane in obeljene, nekdanje slamnate strehe pa je zamenjala rdeča opeka. Ko so tako obnovili svoje domačije, so šli pomagat drugim, pri katerih so bile razvaline še hujše. Razleteli so se, posebno mladina, po vsej širni naši domovini, pomagali so obnoviti tovarne in graditi nove, potem so pa kar ostali v njih, se zaposlili kot stalni tovarniški delavci, se poženili in osnovali svoje družine. Zdaj prihajajo v domačo vas le še ob velikih praznikih, posedajo v vaških gostilnah, pojejo in plešejo ter se pogovarjajo o slavnih dneh osvobodilne vojne ter v mislih prehodijo še enkrat vse steze in vse klance, vse grape in vse grive, senožeti v planini in gozdove, po katerih so hodili, se borili in krvaveli. Praviijo pa, da so se ljudje v vasi spremenili. Oni dan je prišel k meni tak stari borec, pomagal je graditi Litostroj, sedaj pa je že cel strokovnjak v neki tovarni. Pripoveduje mi, da se mu ljudje v domači vasi nič več ne dopadejo, boljši so bili v vojni — pravi — takrat, ko je bila stiska, zdaj so postali sebični in lakomni, mnogim se že prav dobro godi, pa bi radi imeli še več.

Nikar se ne jezi Jože — mu pravim —, pusti ljudi, da se malo razpištolijo, kot smo rekli v vojni, se bodo že znašli spet, človek gre ves čas svoje zgodovine samo naprej, nazaj nikdar.

Ja — nekaj sem pozabil. Kaj pa Danica in Peter, me boste vprašali? Predvsem vam moram povedati, da Danica od tistega bombnega na-

Levo: Pred novim Delavskim domom v Trbovljah se je ob otvoritvi zbrala velika množica. Desno: Glavna veža — foyer v Delavskem domu. Ljudski poslanec za trboveljski okraj Miha Marinko si je med prvimi ogledal notranjost tega lepega doma

LU SE BO KOVAL NOV ROD

»Delavski dom se je gradil od 19. IV. 1953 do 29. XI. 1956 na zgodovinskih tleh pred Rudarskim domom, v prvih letih socialistične graditve.«

(Napis na spominski plošči v Domu)

Trinajsta obletnica rojstva nove Jugoslavije bo ostala v Trbovljah še posebno lepo zapisana. Na ta dan so se namreč uresničile dolgotrajne sanje Trboveljčanov, da bi dobili kulturni dom, takega, ki bo žarišče resnične delavske kulture in na katerega bodo trboveljski »knapi« zares lahko ponosni. In prav na praznik 29. novembra so ga slovesno odprli, zato pa bo ta dan ostal z zlatimi črkami zapisan v zgodovini »črne« doline.

Tisti naši rojaki, ki so zadnja tri leta obiskali domovino in Trbovlje, so prav gotovo videli veliko gradbišče sredi mesta. »To bo naš novi Delavski dom« — so jim ponosno pripovedovali sorodniki in znanci. »Tako lepega kot bo naš, ne bo daleč naokrog.« so poudarjali. In niso se zmotili. Zdaj, ko so izginili gradbeni odri in imajo tla, stropi in zunanost zgradbe dokončno podoba, je neizpodbitno, da Trbovlje nimajo lepšega poslopja, da ne rečemo prostorov v njem. Pa ne samo Trbovlje, vsako veliko in lepo mesto bi bilo lahko ponosno na tako zgradbo!

19. aprila 1953 je bila nedelja. Na ortovih med Rudarskim in starim delavskim domom se je zbralo okoli 500 ljudi. Določeno je bilo, da se ta dan začno dela za postavitve novega Delavskega doma. Delavska godba je zaigrala državno himno, nato pa je spregovoril predsednik gradbenega odbora Lojze Ribič.

Točno ob 11. uri 20 minut je tovariš Ribič zasadel prvo lopato v zemljo in vrgel prst na okrašeni tovorni avto. Za njim pa še drugi gostje, predstavniki organizacij in delavci. Zadelala pa je tudi udarna pesem »Zarjanov«. Začela se je nova zgodovina kulturnega življenja Trbovelj.

29. novembra 1956 pa se je pred Delavskim domom spet zbrala množica ljudi, le da jih je bilo tokrat nekaj tisoč. Sicer so se zbirali že tudi večkrat prej, ko so s prostovoljnimi delom pomagali graditi dom, posebno pa še zadnji mesec pred otvoritvijo, ko je bilo treba urediti okolico doma in pohiteti z delom, da bi lahko odprli dom na državni praznik. Le redki so bili Trboveljčani, ki niso tako ali drugače pomagali pri gradnji doma. To je poudaril v svojem govoru

(Nadaljevanje s 6. strani)

pada dalje zopet hodi, malo trdo sicer, vendar pa kar dobro. Čudna reč je to, zdravniki pravijo, da taki primeri ozdravljenja niso osamljeni. Po osvoboditvi so se najboljši zdravniki zavzeli zanj in ji pomagali, da je v drugič popolnoma shodila. Zdaj gospodinji v hiši, katero so jima po vojni sosedje pomagali obnoviti. Starata se s Petrom kakor mi vsi skupaj, sile jima pa ni nobene. Peter po malo še vedno mižari. Od države prejemata skromno starostno podporo, kravico redita, le ilovnate njive ne odelujeta več, porasla jo je trava, je pa zato več krme pri hiši.

tudi predsednik slovenskega parlamenta Miha Marinko.

»Ko me je doletela čast, da govorim ob tej svečani priložnosti, moram reči, da sem v zadregi, da mi manjka besed, kako bi primerno izrazil veličino dogodka, ki ga danes slavite. Mislim, da mora vsakdo dojeti svečanost trenutka, ko je uresničena trideset let stara želja po zgraditvi dostojnega Delavskega doma v tem važnem, slavnem in starem delavskem središču, in to z lastnimi sredstvi, z lastnimi močmi. Prepričan sem, da vas vse, ki ste na ta ali oni način gmotno ali kako drugače pripomogli k izgraditvi doma, prešinja globoka samozavest in ponos. Zato je prav, da vam čestitam in vam izrečem najpečje odobravanje in priznanje, vsem organizacijam in vam tisočim, ki ste s fizičnim in umskim delom odločno sodelovali pri uresnitvi te velike zamisli.«

Po slovesnosti — na njej je govoril tudi predsednik gradbenega odbora Lojze Ribič — so si Trboveljčani ogledali novi Dom, ki spada prav gotovo med najlepše v naši državi. Sicer pa si ga bodo mnogi naši rojaki, ki bodo prišli na obisk, lahko sami ogledali in izrekli svojo sodbo.

Iz prostranega parka, ki so ga uredili tam, kjer je še pred nedavnim stal stari Delavski dom — tega so namreč podrli — prideš v vhodni foyer ali vežo, kjer so nameščene garderobne mizice, blagajna, okrepčevalnica, iz nje pa po širokem stopnišču v glavno vežo, v kateri je prostora za nad tisoč ljudi. Ta služi v odmorih za sprehajališče obiskovalcev predstav, kajti iz nje je vhod v obe dvorani — gledališko in kino — v predavalnico s sto sedeži in kadilnico. Veliki foyer bo uporaben tudi za razna večja zborovanja.

Kino dvorana — obenem je to tudi koncertna dvorana — ima 500 sedežev in je najmoderneje opremljena. Še lepša od nje pa je gledališka s 465 tapeciranimi sedeži, ortaljivim odrom, na katerem bodo lahko gostovali tudi največji gledališki ansambli, prostorom za 40 godbenikov in drugim.

Upravni del zgradbe ima tri nadstropja. Tu imajo razen kulturnih skupin svoje prostore tudi množične organizacije Trbovelj, tako da je dom pravo središče vsega kulturnega in političnega življenja mesta. Delavski dom ima urejeno tudi moderno napravo za ogrevanje, razsvetljava in podobno.

Tak je novi Delavski dom v Trbovljah — lep, svetel, velik. In že služi svojemu namenu. Prva beseda, ki je prišla z novega odra, je bila beseda našega velikega Cankarja v »Hlapcih«: »Narod si bo pisal svojo sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar!« Nihče, sam si jo bo pisal tudi trboveljski rudar in njegova črna dolina, ki pa postaja iz leta v leto svetlejša, lepša in prijaznejša.

Tam poleg novega Delavskega doma pa stoji še spomin na nekdanje težke, a velike dni trboveljskega proletariata: nekdanji »Rudarski dom«, žarišče revirskih revolucionarjev. Zdaj je zavarovan kot politično-zgodovinski spomenik. In prav je tako, saj brez njega verjetno nikoli ne bi bilo novega Delavskega doma v Trbovljah.

J. P.

Veličastna proslava jugoslovanskega narodnega praznika v Urugvajju

Jugoslovanska kolonija v Urugvajju je letos na izredno svečan način proslavila jugoslovanski narodni praznik 29. november. Proslavo je organiziral meddruštveni odbor, ki ga sestavljajo jugoslovanska društva »Hrvatski dom«, »Slovensko prekmursko društvo« in »Bratstvo«. Sodelovala pa je tudi folklorna skupina »Naša tamburica«. Svečanosti so trajale več dni, in sicer od 25. novembra do 1. decembra. V tem času je bilo več radijskih oddaj, ki so ponesle svečanosti po vsej Južni Ameriki. V Montevideu so zastopniki jugoslovanskih izseljencev položili venec pred spomenik generala Artigasa, osvoboditelja Urugvajja. Urugvajjska osnovna šola št. 9, ki nosi ponosno ime Jugoslavija, pa je priredila svečano akademijo.

Osrednja prireditev je bila 1. decembra. Obisk je bil tako velik, kakor doslej še na nobeni prireditvi jugoslovanske kolonije. Jugoslovanski rojaki so prihiteli z vseh strani Montevidea ter bližnje in daljne okolice. Videli si ganljive prizore ob srečanjih prijateljev in znancev, ki se prej morda niso videli 20 ali celo več let...

Ob 7 popoldne sta priredila odpravnik poslov FLR Jugoslavije in njegova soproga jugoslovanskim izseljencem svečan sprejem in za-

kusko. Ob 9 zvečer pa se je začel družabni večer, združen s kulturnim programom. Ko so izzveneli zvoki urugvajjske in jugoslovanske državne himne, je prisotnim toplo spregovoril predsednik meddruštvenega odbora Jure Prusina, ki je orisal pomen jugoslovanskega državnega praznika za naše izseljence. Za njim je povzel besedo odpravnik poslov Mirče Čvorovič, ki je zlasti naglasil velik pomen složnega sodelovanja med jugoslovanskimi izseljenci in čestital meddruštvenemu odboru k njegovemu delu in uspehom.

Sledil je bogat kulturni spored, ki so ga lepo izvedli: tamburaška in mladinska plesna skupina društva »Bratstvo«, folklorna skupina »Naša tamburica«, pevski zbor in kvartet »Slovenskega prekmurskega društva« pod vodstvom pevovodje Ivana Šeruge in solistka Estera Šeruga, ki je ob spremljavi kvarteta toplo zapela prelepo koroško narodno »Gor čez izaro«. Židane volje ob pesmi in plesu so se gostje veselili do jutra.

Čisti dobiček od prireditev v jugoslovanska društva poklonila urugvajskemu zavodu za invalidne otroke. Ta lepa gesta je bila v urugvajski javnosti sprejeta z velikimi simpatijami, kar je bilo ponovno naglašeno v urugvajskem tisku in radijskih oddajah.

Petdeset let Slovenske narodne čitalnice v Clevelandu

9. decembra 1956 so v Clevelandu proslavljali 50-letnico obstoja in delovanja Slovenske narodne čitalnice pri Slovenskem narodnem domu v Clevelandu. Ta čitalnica je poleg Slovenske delavske čitalnice pri Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. največja slovenska čitalnica in knjižnica v ZDA.

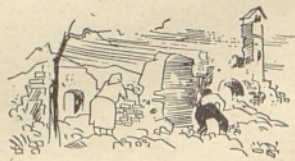
V poletju 1906 se je rodila med clevelandskimi Slovenci misel o ustanovitvi javne čitalnice kot ustanove, kjer bi se shajali slovenski priseljenci, ki so željni duševnega razvedrila. Takrat namreč v Clevelandu še ni bilo slovenskih domov, ki jih je zdaj kar devet. Rojaki so bili navezani samo na nekatere cerkvene in gostinske dvorane in prostore. 29. avgusta 1906 pa so se sestali v tako imenovani Knausovi dvorani zavedni Slovenci, med njimi tudi iniciator zamisli o ustanovitvi čitalnice, urednik tedanjega clevelandskega slovenskega dnevnika »Nove domovine«. Raiko Feigel. Med zbranimi so bili v večini člani Slovenskega Sokola, zatem nevskega društva »Triglav« in društva št. 5 SNPI »Napreči«. Na tej seji so sklenili ustanoviti Slovensko narodno čitalnico v Clevelandu. Prve prostore, ki jih čitalnica brez sredstev ni mogla najeti, je dal brezplačno na razpolago odbornik George Travnikar. Kmalu je imela čitalnica že 100 članov, v čitalnici pa so imeli 44 listov, tako slovenskih iz Amerike in stare domovine, kakor tudi nekaj nemških in angleških. Knjig so imeli tedaj vezanih 315. Pričeli so tudi s predavanji, ki so jih zlasti v letih 1920–1940 imeli precej.

Delo čitalnice se je razvijalo polagoma. Menjali so se odbori in ljudje, večkrat so se

morali seliti — toda članstvo je rastle in večal se je tudi knjižni sklad ter z njimi koristi, ki jih je čitalnica nudila članom. Večkrat so imeli tudi seje in izredne občne zборе, ki so sklepali o predlogih za priključitev kaki drugi organizaciji, vendar je želja o ohranitvi samostojnosti vedno prevladala in zmagala. Leta 1910 so sprožili misel za zidanje Sokolskega doma. Leta 1921 se je čitalnica preselila v staro poslopje Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave, pozneje pa v novo poslopje. Čitalnica je še vedno tam in menimo, da bo ostala, dokler bo ta dom ostal v rokah zavednih Slovencev. Tekom 20 let se je pri čitalnici vpisalo 1116 članov. Ob svoji 20-letnici pa je imela čitalnica 425 članov, 1500 knjig ter veliko letnikov slovenskega časopisja v Ameriki. Takrat so si izposojevali v dveh izposojevalnih dneh po 200 knjig tedensko.

Tako je napredovalo delo knjižnice mimo 35- in 40-letnice, za kateri sta bila izdana posebna spominska spisa, do lanske 50-letnice. Ob slavnostih pri proslavi teh obletnic so sodelovala vedno vsa naredna slovenska kulturna društva v Clevelandu.

Coetko A. Kristan

Slovenci IN FILM

16. novembra lani je poteklo 60 let, kar je bila v Ljubljani prva kinematografska predstava. To je bila takrat za Ljubljančane precejšnja senzacija. Predstava je bila v salonu nekdanjega znanega ljubljanskega hotela »Pri Maliču«. Ta hotel je stal nasproti glavne pošte, kjer je danes podjetje Na-ma. V programu prvega gostovanja potujočega kinematografa v Ljubljani so predvajali v zgodovini filma dobro poznane prve filme Francoza Luisa Lumiera, ki je leta 1825 prvi izvedel javne filmske predstave.

Po osvoboditvi se je kinematografija razvila po vseh jugoslovanskih republikah. V primeru z letom 1939 se je v letu 1955 v Jugoslaviji povečalo število kinematografov in sedežev za 3,5-krat. Med vsemi jugoslovanskimi republikami ima Slovenija največje število kinematografov. Pred vojno smo imeli le 63 kinematografov, danes pa jih je nad 500 z nad 70.000 sedeži. V letu 1954 je bilo v teh kinematografih skupno okrog 15 milijonov obiskovalcev.

DANES UŽIVA JUGOSLOVANSKI FILM V SVETU
LEP SLOVES

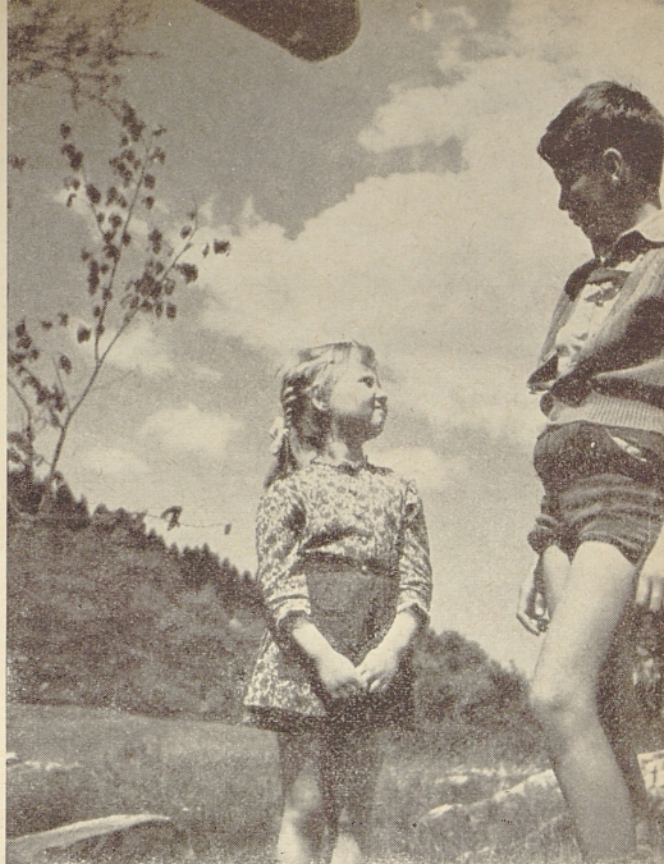
in znano je tudi ime slovenskega filmskega podjetja i riglav-filma. Ob svojem začetku pred desetimi leti ni imel slovenski film nobenih tradicij, rodil se je tako rekoč iz nič, brez strokovnjakov, brez filmskih šol. Začetek je bil sila skromen — ena sama kamera, zaplenjena Nemcem. Zraven pa seveda veliko dobre volje in omeje. Iz tega so nastali slovenski filmi, kakor je film »Na svoji zemlji«, ki je prvi ponesel v svet dobro ime slovenskega filma. Svet ga je sprejel s simpatijo in priznanjem. Temu prvemu slovenskemu umetniškemu filmu se je v zadnjih desetih letih pridružila vrsta novih umetniških, dokumentarnih in drugih filmov in obzornikov, med katerimi je bil zlasti z veliko simpatijo sprejet zadnji film »Dolina miru«, ki bo tudi v kratkem odromal v svet. Ta film, v katerem sta glavna junaka dva otroka in vojak-črnc, ki iščejo dolino miru, je še posebno pomemben v današnjih nemirnih dneh, saj v ganljivi obliki govori iz src vseh, ki si želijo miru in bratskega sožitja med narodi.

Boris Goriup

Osmi slovenski umetniški film

Osmi slovenski umetniški film »Dolina miru« je vse nad vse prijetno iznenadil.

Scenarij zanj je napisal naš znani pisatelj Ivan Ribič. Zgodba se prične v nekem, po nemškem okupatorju zasedenem mestu. Dva otroka, fantek in deklica, postaneta ob bombardiranju siroti. Ubežita iz mesta, daleč v stran od vojne vihere druge svetovne vojne, nekam daleč, kjer ima deček stric majhno hišico v dolini z mlinom. Na poti se jima pridruži zavezniški letalec Jim, ki je odskočil iz zavezniškega letala. Vojak je, zanj v vojni ni miru. Napoti se z njima, da bi poiskal zvezo s partizani. Ob zasledovanju Nemcev prispejo do stričeve hiše. V idilični dolini stoji osamljena hiša z mlinom. Strica ni več,

Mala slovenska filmska igralca s filmskimi imeni Lotti in Marko iščeta dolino miru

tudi mlinsko kolo miruje. Vsi trije se nastanijo v zapuščeni hiši. Partizani so opazili Jima in mu hite v pomoč pred zasledujočimi Nemci. V nameri se borba in ko je rešitev Jima že skoraj očita, ga Nemec zahrbtno zabode. Nemci so pregnani, vendar Jim podleže smrtnemu vbodu. Otroka zbežita naprej, v brezupnem tavanju in iskanju resnične doline miru, ki je ni, kajti povsod je vojna.

Predosem velja pohvaliti režiserja Štiglic in izbiri in delu z mladimi ljudmi, predosem z majhno deklico Evelyne Wohlfeiler, ki je s svojo otroško ljubkostjo in včasih že kar mojstrskim podajanjem vloge Lotti nosilec uspeha celotnega filma. Mislím, da ni potrebno posebej hvaliti igro črnškega igralca Johna Kitzmillerja v osebi zavezniškega letalca, ki je zopet potrdil svojo veliko igralsko zrelost. Tudi Marko, sin režiserja Tugo, je pristrčno odigral fantička in nevsiljivo doživel mladega vodiča iz bombardiranega mesta.

Kamera je bila v rokah izkušenega snemalca in poeta fotografije Rudi Vavpotiča, ki je z dovršeno fotografijo nemalo pripomogel k likovnemu podajanju dogajanja. Snemalec zvoka, Marjan Meglič, je zopet potrdil svoje sposobnosti v snemanju glasbe Marjana Kozine in duhovito domiselnih dialogov scenarista Ribiča. Film je bil na letošnjem jugoslovanskem filmskem festivalu v Pulju nagrajen s prvo nagrado za najboljšo igro: Evelyne Wohlfeiler in John Kitzmiller, za najboljšo filmsko glasbo Marjana Kozine in scenografijo arhitekta Ivo Spinčiča.

Velja torej zapisati, da slavi naša slovenska filmska proizvodnja s tem filmom doslej največji uspeh, slovenski filmski delavci pa kot ustvarjalci filma svojo visoko umetniško potenco.

Srečanja z rojaki v Franciji

»Francija je bila edino upanje naše tri-najstčlanske družine. Pomenila je novo hišo in nekaj več zemlje. Ker sem bil med sestrami in brati najstarejši, sem po triletnem 1934. leta kot sedemnajstletni fant skoraj vsak drugi dan premerjal pot od Dokležovja do soboške borze dela. Pa vse zaman.

In tako je minilo šest let. Šest dolgih let... Casi pa, ne da bi vam pravil. Zato sem tem bolj zopet in zopet razmišljal, kako bi se dokopal do te obljubljene Francije...

In komaj je na obmurskih njivah in travnikih začel kopneti sneg, komaj je bil mimo fašenik, že sem se znova odpravil po dokležovski cesti proti Soboti. Tokrat nisem hodil za-stonj.

Dva dni kasneje — bil je prijeten sončen, marčni dan — sem bil nared. Omotičen od domače šmarnice sem obstal s košaro med ograj-nimi vratci pred ulico. Mati je pritajeno ihtela in si zakrivala obraz s predpasnikom, meni pa ni privrela nobena solza na oči. Nič takega se ni zgodilo. Mlad in zdrav sem odhajal v deželo, ki naj bi nas rešila revščine, ki naj bi nam dala novo streho nad glavo in malce, vsaj malce podaljšala brazde naših njivic. Sam sem se znašel na cesti. Nekaj časa so me spremljali zvedavi pogledi iz za oken in plotov, tu in tam sem še komu pomahal v slovo, potem pa sem zadel košaro na ramo in se urno zgubil proti Balkovcem...!»

Tako je začel svojo življenjsko zgodbo prekmurski sezonec Ivan Bakan. In tako bi jo lahko začel in nadaljeval kdo drugi, tretji. Ti-soče, deset in deset tisoče slovenskih, jugoslo-vanskih Bakanov, sinov in hčera naše krvi...

Ta podoba mladeniča s košaro na ramenu ali delo — leta s košaro na glavi, pa se mi je že v zgodnji mladosti vtisnila v spomin: gledal sem jo vsako pomlad, ko sem iz rojstne hiše zrl na pešpot, ki je z Goričkega vodila v So-boto. In seveda nič manj takrat, ko sem po-mlad za pomladjo opazoval rojake, ki so kakor lastovke odhajali v svet. Odhajal je transport. Spremljali so ga hrup, jok in nesproščen smeh. Zategli, hripavi vriski in pesem pa so se osa-meli zlivali s harmonike in klarinetov, teh zve-

stih spremljevalcev naših sezoncev ter enako-mernim, oglušujočim sopihanjem lokomotive...

»Ti boš pa doma ostala...«

Iz tega vrveža in hrupa pa se je za trenutek odtrgal marsikateri pogled sezonca daleč, daleč do vaškega zvonika, k osamljeni bajti na gorič-kih hribih ali proti Muri in logu ob njej. Tja k potoku, k mlaki ali Murici, prav za jelševim logom, kjer je nekoč brozgal po njej. Oh, ta-krat še brez hlač, in potem, ko je krape lovil, in pasel med jelšami in pekel krompir in sladko koruzo... In tam, prav tam se je za dekleti podil...

»Odhod!

In zažvižgal je vlak skozi mrak.

O devojka ti, ob oknu slone,
si li čula ta vrisk, plakajoč skozi noč:
o zbegom domovina!

Pošastno sopihajoč
kot demon vlak gre v noč.

Mejica teče ob tiru,
za njo v polnočnem miru
gubijo se polja, s stezami prepeta
tam breza samotna, kraljična zakleta,
glej mesecu kaže srebrni nakit.
Vasica med drevjem — in tam domačija
gozdarja na samem... in vse za meno.

Pošastno sopihajoč
kot demon vlak gre v noč!

Skrij, mesec, za oblak se skrij,
da je ne vidim, kako beži,
kako ostaja za mano
domovina...
S silo neznano
si segla mi v duše globin:
do zdaj nisem vedel, kako sem tvoj sin,
kako te ljubim globoko.
Domovina, daj mi roko,
ne beži, ostani pri meni,
tesno, tesno me okleni...«

Domovina pa ni imela niti kruha, kaj šele toplega, vročega in tesnega objema za svoje otroke. Kakor zla mačeha je ravnala z njimi. Petnajst, dvajset, trideset in še več tisoč jih je odhajalo leto za letom, vsako pomlad... In tako kot Ivan Bakan so odhajali vsi. In kot on prihajali v mestni trušč Francije. In prav tako kot Ivana Bakana so jih pred izhodi čakali debelušni gospodje, dekleta pa namazane in odi-šavljene gospe:

»Yougoslave?«

»Jugoslav.«

Da. Jugoslavlani so bili iskana delovna sila.
»Dobro blago« so jih imenovali debelušni go-spodje. »In poceni.« so si pomežikovali.

»Yougoslave, bien.« In bilo je dovolj. Od-drdrali so s kakim starinskim avtom po cestah obljubljene dežele v neznano. Toda: jutri bo kruh in delo prav gotovo. Vsaj to. Tega ni bilo doma. In glej: šest let, šest dolgih let je pre-

Avtor reportaže Stefan Kuhar med rojaki v Franciji v prijateljskem pomenku na družabnem večeru

merjal človek pot na borzo dela in nazaj, zdaj pa ga gospod pelje z avtom.

Avto je žrl kilometre, na obe strani pa je bežala pokrajina in se vrtinčasto zgubljala v komaj dojemajoči zavesti. Ta polja, širna polja, v nepregledni ravnini, z redkimi drevesci, kakor prebujajoče se morje. Hiš pa nikjer! Trideset, štirideset, petdeset kilometrov in nikjer hiš, nikjer vasi, nikjer mesta! Kje si domovina ob Muri, ob Dravi, ob Savi, pa ob Krki in Kolpi, kje, domovina, tam pod Triglavom, ob Soči, ob našem morju, kje si s svojimi malimi, skupimi krpicami zemlje?

Daleč zdaj si domovina... Tu pa je trda stvarnost. Gospodova farma in delo. Sedem sto hektarov. Trideset frankov na dan, dva tisoč na leto.

Farne, nepregledne farne, so leto za letom delo naših ljudi. Pa rudniki. Pa alpski gozdovi. Pa gospe v Parizu, Bordeauxu, Marseillu in še in še...

»Domovina, domovina,
kam življenje moje gre?
V pušči se vihar izhruje,
sam, da nihče ga ne čuje,
sam, da nihče zanj me ve...«

In naše ljudi so požirali tuji gozdovi; hlosti so jih podirali, in rudniki — jame so jih zasipale; in farne — traktorji so jih gazili; in palače — z nebotičnikov so omahovali v globino; in morje — z njimi vred je ladje razbijalo kot lupino...

Kaj je to tam na Balkanu? Kaj tam v Jugoslaviji? Kaj je to tam v domovini?

Domovina? In pri mnogih se je šele zdaj globoko nekje zbudila zavest o domovini. Zavest, zaklenjena z deveterimi ključi: redko, zelo redko si v bežni sanjivosti pristopical tja, kakor da bi se po naključju spotaknil ob biser... Biser. Tisočero biserov ob trati na paši. In ob košnji v jutranji zarji. Pa na brezah, belih brezah... Da, tam je domovina. Tam so partizani. In da bo tam tudi kruh? Kruha dovolj za vse?

In prišli so kakor da bi vstali iz grobov. Naši ljudje. »Youngslave« je bila spet dobra in zadostna legitimacija za tisoče in tisoče naših mož in žena. Prostovoljno so se rekrutirali v legije odpora v Belgiji in Franciji in daleč preko morij. Borili so se, četudi daleč od nas, za isto stvar. Jurišali so in rušili mostove in z dinamitom obračali sovražne vagone. Naši ljudje. Žene so zbirale denar in obleko in odeje in hrano za naše partizane. Naše žene. Kri naše krvi na tujem. Z nami so sočustvovali, z nami verovali v zmago.

In z nami so se veselili svobode. Pred enajstimi leti. Oh, enajst let! Kje pa je sto in petdeset let, ko so odhajali tisti, ki jih ni več? In kje je 26 in 20 let, ko sta šla Jean Svetez in Irma Küplen in od takrat videla domovino šele lani? In kje je 21 let, kar Podleskova iz Sebeborec rodni materi ni pisala več niti enega pisma? In kje je 25 let, kar Nemcova Mariška ni videla ne svoje domovine ne moža? In kje je njih domovina?

»Kje domovina si? Ali na poljih teh?
Še pod Triglavom, okrog Karavank?
Ali po plavžih si, ali po rudnikih?
Tu? Preko morja? In ni ti meja?«

M. Gaspari: Godci

Tu je njih domovina! To so čutili, ko se je polegel bojni hrup.

»Domovina
boš jih kot lastovka k sebi priklicala?
Kakor golobe prizvala pod krov?
Ali jih tuja bo slava premamila,
in jih nikoli več k tebi ne bo?«

Kakor da bi jasno in odločno hoteli odgovoriti pesniku, so mnogi prišli; in prišla so bela pisma; vedno več jih je bilo, kakor da bi jih pisali vstali iz grobov to in onstran morij. Saj tu je njih domovina! To ni več stara sijna mačeha. Pa tudi tam je njih domovina: v njihovih srcih. S svojimi srci tam v tujini pa so oni, naši ljudje, košček domovine v svetu, mehurčki na razpenjenih valovih morja... Ljudje z domovino tu in z domovino v svojih srcih! To pa čuti človek šele takrat, kadar se sreča z njimi, kadar se srečajo oni med seboj; nekaj otroško veselega vzplapola v njihovih srcih, razposajena prešernost vzkipi v njih, domovina pa zveni iz vsake besede, iz vsakega pogovora...

To sem doživel na številnih srečanjih z njimi: bodisi na poslovnih večerih, ki jih je priredila Izselska matica, bodisi na koncertih v Trbovljah ali na srečanjih v Soboti, ko sem se tudi odzval njih vabilu in klicu srca: tudi tam v svetu se srečati z njimi.

*

Vlak je zažvižgal in sopihajoč potegnil v noč. In to noč sem podoživljal pot tisočev in deset tisočev svojih rojakov, ki so odhajali v svet... Trušč in zvezdasti vrvež na vse strani, moreč nemir in drvenje. Pariz. Pred starim obrabljenim »Fordom« sem zagledal debelušnega gospoda. »Prav ta je mogoče počakal Ba-

kana takrat...« sem se spomnil. In v mislih sem preletel z njima kilometre, tja na farmo debelušnega gospoda. Toda kako je zdaj s temi našimi ljudmi? Kje so, kako jih dobim? Kako živijo? Kako je z domovino v njihovih srcih?

Prvo srečanje z Irmo Küplen-Rabia mi je potrdilo: še je domovina v tem srcu. Oh, kakšna otroška veselost! Kakšna domačnost! In kakšna gostoljubnost! To zmore samo, kdor nosi v srcu domovino. In tako ob vsakem srečanju z našim človekom. Teh pa ni bilo malo.

Prvikrat v življenju sva se srečala s Petanom, poklicnim fotoreporterjem, ki je s svojim fotoaparatom vedno tudi tam, kjer so Jugoslavani.

»Oh, s tabo se je srečal z menoj tudi košček domovine. Pa ne zameri, prijateljček: Ti, ti pravim, bodiva si prijatelja. Veš, ne zameri, prijateljček, toda jaz bom tako govoril, kakor so me mamica naučili. Majčkenega so me odnesli v svet in domovino sem spoznal prvič šele pred tremi leti; Pa veš, ne bodi hud, če bom kaj narobe povedal...«

In vrele so iz njega besede, kakor lava iz nasičenega vulkana. Nekje so se zbirale, vsak dan, vsako minuto in vsako sekundo in čakale priložnost, da jih bo zlil Slovenec — Slovencu. Gladko, kakor da bi se vsak dan pogovarjal s svojo mamico tako, kakor se bosta takrat, ko se srečata. In ko sem mu povedal, da imam s sabo magnetofon, je neugnano pristopil k mikrofону, in prvo, kar je povedal, je bil pozdrav domovini!

Stirinajst dni med rojaki v tujini ni veliko. Pisma so prihajala vsak dan in vsak naš človek si je s srečanjem želel košček domovine, malo domačnosti. Kako vsem ustreči? Spomnil sem se na piknik. To je tudi v Franciji kaj priljubljena

oblika družabnega življenja. Poleg tega ga ni treba prijavljati policiji. In čez tri dni se nas je zbralo v Puteauxu 58. Tolikšnega srečanja resda misva pričakovala z Jeanom Sveteczem, ki mi je pri tem požrtvovalno in z ljubeznijo pomagala.

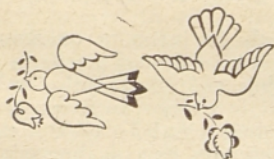
Kakšno veselo srečanje! Prišli so znanci iz srečanj v Soboti: oba Lipajeva, Bocciarellijeva, Nemcova Mariška in sestri Küplenovii, vedno razpoložena Ančka Peršova, Boharovi dekleti, večni mladenič Emerik Žokš, ki pa se je lani na dopustu doma »osmodil«, kakor pravi, Ivan Mesarič je prišel z ženo in otrokom kar 140 km daleč. Nič krajše poti niso imeli Andrej in Marija Kološa, Marika Adamič ali družina Horvat. In takšnih je bilo še nekaj.

In ta piknik! Delovni sestanek rojakov, na katerem so se številni nekdanji znanci tu šele prvič srečali v tujini, čeprav nekateri živje komaj dva kilometra narazen; pa kramljanje in razgovori o domovini, prebiranje in listanje po domačih časopisih; pa pesem — slovenska pesem!

»Toliko nas je, pa se ne poznamo. Pa se ne bi kako organizirali?« je povzel vmes resno besedo Jean Svetecz.

Jean Svetecz je delavec v tovarni avtomobilov »Simca«. Osem do deset ur dela na dan in vsakih šest minut mora montirati dvojce vrat na avtomobil, ki se premika na tekočem traku. Kljub temu najde dovolj časa za to, da se ukvarja z organizacijskim delom pariške sekcije združenja Jugoslovanov »Bratstvo-Edinstvo«. Letos je bil celo izvoljen za predsednika centralnega odbora združenja v Parizu. Z Dragoslavom Mihailovičem sta prisotne seznanila s cilji združenja, z načrti za skupno potovanje v domovino, s pripravami za bal »Bratstva-Edinstva« v Parizu in o tem in onem. In že se je prijavilo precej novih članov.

To pa je bil samo konec delovnega dela piknika. Zdaj pa še kaj o domovini! Ali je avtocesta Zagreb—Ljubljana že tudi gotova? Kdaj boste odpotovali? Ali se me bi še enkrat našli? Prisotni listajo po Ljudski pravici, Rodni grudi in Pomurskem vestniku, ki sem jih prinesel s seboj. Zakaj teh časopisov ne dobimo v Parizu na naši agenciji? Zakaj ne dobimo naših zemljevidov? Zakaj tu ne dobimo kataloga slovenskih založb? Pa še sto in sto vprašani, ki so se razplela v prijetno kramljanje, dokler ni spet zadonela pesem... Peli so jo ljudje, ki je morda niso peli 10, 20 ali 30 let... Ljudje, od katerih mnogi še niso videli domovine, odkar so jo davno, davno zapustili... Toda slovensko besedo, slovensko mesem in domovino nosijo še vedno v srcu... To sem čutil tudi takrat, ko so se ob slovesu mnogim orosile oči in solz ni bilo mogoče ustaviti... Res so mnoge žene ali možje naših rojakov tujerodci. Toda tudi spoštujemo domovino svojih mož ali žena. Res je tudi, da mlada Anette Horvat ali Jean Piere ne znata slovenski. Kako bi tudi vedela? V domovini svoje matere ali svojega očeta še nista bila. Zdaj sta že večja in obljubila sta mi, da bosta kmalu zagotovo prišla v Jugoslavijo. Ali sta držala besedo? In tudi slovensko se bosta naučila... To ni mala obljuba, toda prepričan sem, da jo bosta izpolnila. Kajti tudi onadva čutita, kako nezadržano vleče ta domovina njiju očeta ali mater domov... domov v slovenski kraj...

Igo Gruden

Zemlja

*V vetru z morja, v vedrem zraku,
v blesku sinjega nebá
bi samotnemu oblaku
tja sledil, kjer sem domá.*

*Ves bi v soncu se razklenil,
a kot svinec sem težak:
domovina, kdaj bo krenil
k tebi trudni moj korak?*

»Iz najlepših dni mojega življenja na tujih tleh«

Polastila se me je neozdravljiva bolezen: domotožje

Srečno in veselo novo leto želim vsem v domovini. Sorodnikom, prijateljem in znanec, Slovenski izseljenski matici in vsem njenim pododborom, predosem pododboru iz Zagorja-Trbovelj, še posebej pa uslužbencem in zdravniku iz Zdraviliškega doma v Rogaški Slatini, kjer mi je letos poskrbela moja domovina prijeten brezplačni dopust in zdravljenje. Hvala, zdravje se mi je znatno izboljšalo. Polastila pa se me je druga bolezen, ki je neozdravljiva: domotožje. Počitnice, ki sem jih zadnji dve leti preživel v domovini, na zdravljenju v Rogaški Slatini, so me spomnile mojih otroških let. Spomnil sem se, kako sem kot petleten otrok izgubil mater. To je bil bridek mejnik v mojem življenju. Spominjam se, kako sem na pol gol, bos in od dežja premočen pasel živino ne daleč od zdravilišča Rogaške Slatine. Tam je igrala godba, a komu je igrala takrat? Tuji gospodi. Danes je pa to čisto drugače. Gosti v zdravilišču so sami delovni ljudje. Spominjam se, kako smo včasih praznovali 18. avgusta rojstni dan cesarja Franca Jožefa. Bila je velika slovesnost, toda mi, navadni zemljani, smo jo morali opazovati le od daleč. Ne vem, kaj bi se mi zgodilo, če bi se bil drznil s svojo boso, blatno, od trnja razpraskano nogo stopil na prag slavnostno razsvetljenega in okrašenega zdraviliškega doma. Spominjam se, kako sem za eno samo kronico, ki sem jo zaslužil na dan, lomil led v zdravilišču ter ga vlagal v ledenico. Ni mi bilo še 16 let, ko sem šel na tuje za kruhom. Sledilo je 6 bridkih let prve svetovne vojne. In potem spet borba za delo in kruh daleč od domovine s petčlansko družino. Kako počasi so rasli otroci. Pa so le zrasli. Ob koncu druge svetovne vojne, prav na pragu svobode, mi je v domovini padel edini sin-partizan. Hčerke so se pomožile, ženka mi je ostala, ljuba družica v hudem in dobrem. Predlanskim sem pa izgubil tudi njo. Zdaj sem ostal sam na tujih tleh. Moja edina sreča in veselje je, ko poleti obiščem domovino, mojo drago, nepozabno...

Jurij Artič, Lievin

Progressivne Slovenke za ameriški izseljenski muzej

Zadnje mesece smo bile napredne slovenske žene zelo zaposlene. Najprej je bilo treba zbrati 5000 dolarjev za Ameriški izseljenski muzej. Za ta namen smo priredile v dnevih 25. in 26. avgusta velik vaški semenj na lepem vrtu Slovenskega društvenega doma na Rehar Ave. Članice so bile prav pridne. Napekile in darovale so raznovrstnega peciva, ki je vrglo nad tisoč dolarjev dobička, od celotne prireditve pa je bilo nad tri tisoč dolarjev dobička. Glavni dobitek avto Dodge je dobila rojakinja Josephine Podboj iz Clevelanda. Z zbirkami med rojaki so članice nabrale še 2000 dolarjev, tako smo bile Progressivne Slovenke prva skupina, ki smo prispevale svoj delež 5000 dolarjev za gradnjo Ameriškega izseljenskega muzeja, ki bo stal ob vznožju znanega kipa Svobode v New Yorku.

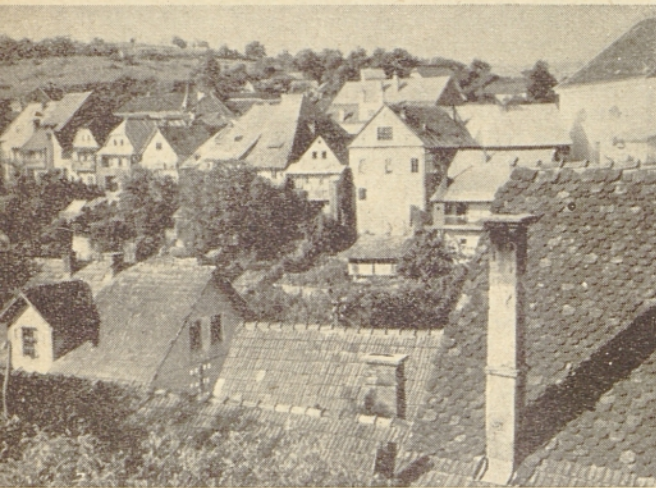
14. oktobra lani smo slovenske sokolice št. 442 SNPJ praznovale petdesetletnico obstoja svojega društva. Tudi ta prireditev je bila zelo lepa. Na banketu smo imele nad 500 gostov, s sodelujočimi pa nas je bilo nad 600. Sodelovali so pevski zbori Glasbene matice, Zarje, moški zbor »Slovan«, pri klaviriu pa Vera Milavec-Slejško in Edwin Poljšak. Imele smo mnogo odličnih gostov. Govorniki so bili glavni predsednik SNPJ Joseph Culkar, C. Zarnik in Vatro Grill. Spet en lep večer v naši zgodovini v Clevelandu, ki dolgo ne bo pozabljen.

Reliefni odbor pri Progressivnih Slovenkah pa tudi kar naprej pridno zbira prispevke za pralni in likalni stroj za porodnišnico v Ljubljani. Nabralo se je že precej in upam, da bo v kratkem vse urejeno. Pri dobrodelnem oddelku naše organizacije Progressivnih Slovenk so zelo pridne Josephine Tratnikova, ki je lani obiskala domovino, Jennie Skuk in Helena Mikus.

Cecilia Subel, Cleveland

Progressivne Slovenke pri ogledu makete novega izseljenskega muzeja

PO DOMAČI DEŽELI ...

124 »jurčkov« so zaslužili z nabiranjem plevla. Malo čuden naslov, kajne, pa čisto resničen. Družina Škedlovih z Iga je v treh mesecih zaslužila 124 tisočakov s preslico, ki so jo nabrali po Ljubljanskem barju ter jo nato prodali podjetju za odkup in prodajo zdravilnih zelišč Gosadu. Takšnih družin, ki so z nabiranjem zdravilnih zelišč zaslužili lepe tisočake, je v Sloveniji še veliko. Saj se ponekod s tem poslom ukvarjajo kar cele vasi. Kako tudi ne, saj je v Sloveniji nad 500 vrst raznega plevla, ki je uporaben za zdravila. Podjetje Gosad izvažata zdravilna zelišča v razne dežele po svetu. Izvoz je vsako leto večji. Od leta 1945 do 1951 je znašal 180 ton letno. V zadnjih treh letih je bilo izvoženih povprečno 532 ton. Letos pa računajo izvoz zdravilnih zelišč na okrog 800 ton.

Na Gorenjskem živi Slovenka, rešena s »Titanica«. Vsi starejši rojaki gotovo še pomnijo strahovito nesrečo, ki je leta 1912 pretresla ves svet. V noči od 14. do 15. aprila se je na svoji prvi prekoceanski vožnji potopil največji in najbolj luksuzno urejeni parnik »Titanic«, ki je s seboj pokopal tudi nad 1700 potnikov. Med redkimi rešenci je bil tudi slovenski izseljenec Franc Korun iz Milj na Gorenjskem in njegova takrat petletna hčerka Manica. Korunovi so se že pred prvo svetovno vojno vrnili v domovino, kjer je Korun umrl leta 1934. Zdaj pridno gospodarja na njegovem posestvu hčerka Manica, poročena Juvanova. Dogodkov grozne noči v letu 1912 se spominja predvsem iz očetovega pripovedovanja. Na to jo spominja tudi slika na steni, katero je izdala družba, ki je bila lastnica potopljene ladje. Na sliki je upodobljen prizor reševanja s potapljajoče se ladje. Pod njo je napis: Women and children First! (Najprej ženske in otroci.)

Hrastniška šola obstaja že sto let. Njen ustanovitelj je bil rudniški blagajnik Anton Doležalek, ki je dobil uradno dovoljenje za poučevanje svojih otrok, ki jim je kmalu priključil tudi druge. Ko je čez nekaj let začela obratovati v Hrastniku steklarna in kemična tovarna, so odprli najprej privatno, čez deset let pa javno ljudsko šolo. Učno knjigo, ki jo je uporabljal prvi učitelj Doležalek, hranijo v hrastniškem muzeju.

Tudi jubilej. Nogomet prav gotovo vsi poznate. Znan je bil že starim narodom: Kitajcem, Grkom, Rimljanom, v srednjem veku pa so ga spoznali tudi v Franciji in Italiji. V naše kraje je prinesel nogometno žogo prof. Franjo Bučar leta 1893, ko se je vrnil iz Švedske v Zagreb. Prvi nogometni klub je bil ustanovljen leta 1901 v Subotici. Slovenci pa smo dobili leta 1911 ljubljanski nogometni klub »Ilirijo«. Jugoslovanska nogometna zveza je bila ustanovljena leta 1919 v Zagrebu. Njena reprezentanca je prvič nastopila eno leto pozneje na olimpiadi v Antwerpnu.

Muljava, rojstna vasica pisatelja Josipa Jurčiča

Vsem Metličanom po svetu pošiljamo to sliko njihovega rojstnega kraja

Tudi po tej poti v Gaberju pod Gorjanci so hodili mnogi rojaki, ki danes žive daleč po svetu

Pred 176 leti je dobila Ajdovščina bombažno predilnico, kjer je bilo zaposlenih 300 delavcev. Obrat se je hitro večal in kmalu dajal kruha 1000 domačinom. V času fašizma je predilnica propadla zaradi nelojalne konkurence italijanskih podjetij. Po osvoboditvi je bila tekstilna tovarna obnovljena, zdaj je vzorno urejena in opremljena z modernimi stroji. Svoje tekstilno blago (flanelo, kreton, oksford) prodaja tudi v tujino, od koder je prejela odlične ocene od znanih francoskih, angleških in drugih tvrdk.

200-letnico rojstva prvega slovenskega dramatika Antona Tomaza Linharta smo slovesno praznovali. V Radovljici, Linhartovem rojstnem kraju, so trajale svečanosti tri tedne. Zaključila jih je Ljubljanska drama z vprizoritvijo Cankarjevih »Hlapcev«. Zadnji dan proslav so pred Linhartovo rojstno hišo priredili lepo slovesnost, pri kateri je sodeloval moški zbor domačega kulturno prosvetnega društva. Svečanosti so se udeležili zastopniki Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Društva slovenskih književnikov itd., ki so pred spominsko ploščo, ki je vzdana v pročelje rojstne hiše, položili vence. Zvečer pa so se pred rojstno hišo Linhartovemu spomину poklonili igralci Ljubljanske drame.

Plantaže breskev v Novi Gorici bodo prihodnje leto prvič rodile. Če bo dobra letina, računajo, da bodo pridelali nad 200.000 kg breskev na površini 7,5 ha. To je ena najlepših in največjih breskvinih plantaž na Primorskem, ki je bila urejena po vojni.

Deset let obnove Dražgoš na Gorenjskem. Gorenjci dobro pominjo dražgoško bitko, ki je bila od 9. do 12. januarja 1942. Takrat so tri dni majhne skupine partizanov junaško odbijale napade nadmočnega sovražnika. V krvavem boju je padlo nad 800 Nemcev. Kljub tridnevni trdi bitki je končno sovražniku, ki je bil v veliki premoči, uspelo ožugati junaške partizane. Nato se je neusmiljeno maščeval nad Dražgošami, ki jih je do tal porušil. Po osvoboditvi so se domačini požrtvovalno lotili obnove vasi. Nad 50 lepih novih, moderno zgrajenih hiš in gospodarskih poslopij stoji danes na nekdanjih ruševinah. Zdaj bo lepa nova vas dobila še sodobno urejeno šolo.

Zadružni dom je odprla ribniška kmetijska zadruga na praznik 29. novembra v Ribnici na Dolenjskem. V domu so lepi poslovni prostori, v katerih so trgovine za manufakturo, železino, galanterijo, špecerijo in prodajalne za mleko, mesne izdelke, pecivo in kruh. Tu odkupuje zadruga tudi vse kmečke pridelke.

Sončno peč nameravajo zgraditi v Piranu. Sestojala bo iz pločevinastega valja, ki se bo vrtel z veliko hitrostjo med dvema ogledaloma. V valju bo poseben kalup, v njem pa ruda, ki jo bo sonce raztalilo. V Piranu bodo predvsem talili silikate, da bi dobili surovo steklo. Zgrajitev peči bo vodil profesor ljubljanske univerze Rekar po načrtih francoskega profesorja Trombeja.

Tudi pozimi je na Gorenjskem lepo

Mirna peč na Dolenjskem

Po novem mostu v Črnomlju

Domovina

NOV SLOVENSKI ODVETNIK
V CLEVELANDU

V Clevelandu je odprl svojo odvetniško pisarno nov slovenski odvetnik Antony L. Nosan, ki je študiral politične vede na univerzi Western Reserve, odvetništvo pa na Cleveland Marshall Law School.

ZBIRKE ZA DOMOVINO

Rojak John Pirc iz Clevelanda je organiziral zbirko za podporo stepemu Jožetu Ivančiču z Rakeka. Do konca oktobra 1956 je zbral in delno tudi že odposlal več kakor 100 dolarjev. — Poročali smo, da so v Ameriki zbrali in delno že tudi odposlali v Borovnico predsedniku tamošnjega občinskega ljudskega odbora Janezu Čerinu 303 dolarje. Zdaj pa so zbrali in tudi že odposlali nadaljnjih 113 dolarjev za Prosvetni dom v Borovnici.

FRANK LAUSHE, PRVI SLOVENSKI
SENATOR ZDA

Pri volitvah 6. novembra 1956 je bil z več kakor 100.000 glasovi večine izvoljen kot neodvisen demokrat za senatorja države Ohio v zveznem senatu ZDA slovenski rojak Frank Laushe, dosedanji petkratni guverner države Ohio. Rojak Laushe je po 32 letih republikanskih senatorjev iz države Ohio spet prvi demokratski senator iz Ohia. Je pa obenem tudi senator slovenskega rodu v federalnem senatu v zgodovini ZDA.

Urednik »Prosvete« iz Chicaga rojak Frank Zaic s soprogo

KONCERT »PLANINE« V MAPLE HEIGHTSU

28. oktobra 1956 je bil v Maple Heightsu pri Clevelandu koncert tamošnjega slovenskega pevskega zbora »Planina«. Poleg mešanega, moškega in ženskega zbora so nastopili tudi solisti (sopranistka, tenorist in dva baritonista). Koncert je bil v Slovenskem narodnem domu v Maple Heightsu. Zbor vodi Ivan Žorman in na koncertu so peli dve novi njegovi skladbi »Ko daleč si« ter »Venček narodnih« v obliki živahne polke.

GLASBENA MATICA UPRIZORILA »RIGOLETTO«

18. novembra 1956 je Glasbena matica v Clevelandu uprizorila kot svojo redno jesensko prireditev ponovitev znane opere »Rigoletto«, ki je imela tudi pri prvi uprizoritvi velik uspeh.

PROSLAVILI SMO
NAS NARODNI PRAZNIK

Naše podporno in kulturno društvo Združenje Jugoslovancev v severni Franciji v Sal-lauminesu je tudi letos priredilo lepo proslavo našega narodnega praznika — 29. novembra. Kljub slabemu vremenu se je proslave udeležilo veliko število naših rojakov. Navzoči so bili številni zastopniki naših oblasti. Naš poslanik g. Milanovič nam je v jedrnatem govoru orisal pomen tega praznika, ko so naši narodi strli okove suženjstva ter se po težkih bojih, v katerih je izkraval vsak deseti državljan, rešili tujega jarma. Po proslavi je bila razdeljena manjša podpora najpotrebnejšim članom društva. Sledil je prijeten družabni večer. V veselem razpoloženju in s pesmijo smo preživeli nekaj lepih uric v družbi s priljubljenim predstavnikom našega poslanstva poslanikom Milanovičem.

Jurij Artič

SLOVENSKA GODCA NA TELEVIZIJI

Znana slovenska godca Johnny Pecon in Louis Trebar sta nastopila 5. novembra 1956 v New Yorku na televiziji. Johnnyja imenujejo tudi »kralja polk«, Louisa pa »kralja valčkov«. Pogosto nastopata s slovenskima harmonikama tudi kot starokranjska Janez in Lojze.

ROJAK BLATNIK ZE SESTIC
AMERISKI KONGRESNIK

Pri zadnjih volitvah v ameriški kongres (parlament) je bil v osmem volilnem okrožju države Minnesota že šestič zapored izvoljen za kongresnika (poslanca) slovenski rojak John A. Blatnik. Volilne dobe za člane kongresa trajajo po 2 leti, ter je tako rojak Blatnik že deset let član kongresa.

ZLATA POROKA

28. oktobra 1956 sta imela zlato poroko Mr. in Mrs. John Korenčič iz Euclida pri Clevelandu. Imata šest otrok, dva sina in štiri hčerke. John je bil 45 let zaposlen pri Central Petroleum Co. Čestitamo!

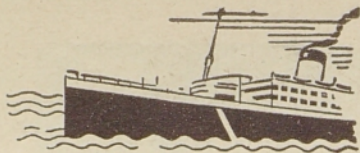
PRISRČNA HVALA VSEM

slovenskim izseljenskim društvom kakor tudi posameznim rojakom, ki so letos v tako velikem številu poslali novoletne čestitke Slovenski izseljenski matici, uredništvu in upravi Rodne grude in posameznim članom našega kolektiva. Prepričani smo, da nam ne boste zamerili, ker ne moremo zaradi prezaposlenosti vsakemu posebej odgovoriti. Naj velja torej skupno za vse:

Srčna hvala in tudi Vam vse najboljše in najlepše v tem letu!

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

na tujih tleh

OTVORITEV SLOVENSKEGA
DOMA V WEST ALLISU

27. in 28. oktobra 1956 je bila v West Allisu slavnostna otvoritev preurejenih prostorov Slovenskega doma v West Allisu, Wis.

ANTON ZBAŠNIK, 25 LET
GLAVNI TAJNIK ABZ

1. novembra 1956 je preteklo 25 let, kar je nastopil Anton Zbašnik svoj položaj kot glavni tajnik Ameriške bratske zveze na Elyju, Minn. Zbašnik je bil prej v Pittsburghu. Tudi mi mu čestitamo k temu res lepemu delovnemu jubileju!

DESETLETNICI SMRTI DVEH
ODLIČNIH ARGENTINSKIH
ROJAKOV

Letošnjo jesen so se naši argentinski rojaki spominjali desetletnic smrti dveh svojih odličnih rojakov. 14. oktobra 1946 je umrl dr. Kiuder, bivši urednik tržaške Edinosti, ki je tudi v Argentini ustanovil in izdajal list »Novi list«. Deloval je tudi v raznih drugih slovenskih in jugoslovanskih organizacijah ter ustanovah. Zadnja leta pred smrtjo je vodil jugoslovansko poslaništvo v Buenos Airesu in umrl zaradi prehudega dela. Ob boju za Slovensko Primorje je mnogo sodeloval in njegovi članki v argentinskih listih so bili zelo upoštevani. Vodil je tudi vzorno igralsko družino. — Drugi rojak pa je bil skladatelj in zborovodja Franc Trebše. Več kakor četrst stoletja je vodil nevske zборе. Za svoje skladbe je večinoma tudi sam spesnil besedilo. Zbrane so njegove pesmi »Nagelii«, »Dekle med rožami«, »Da ljubim nageli« in zbor na Gregorčičevo besedilo »Tone sonce, tone«. Obema so argentinski rojaki ohranili časten spomin.

KONCERT »SLOVANA«
V NEW YORKU

Pevsko društvo »Slovan«, ki ima sedež v Slovenskem domu v Brooklynu pri New Yorku, je imelo 9. decembra 1956 svoj koncert z izbranim spredom.

HRVATSKA BRATSKA ZAJEDNICA
IN NJEN LIST

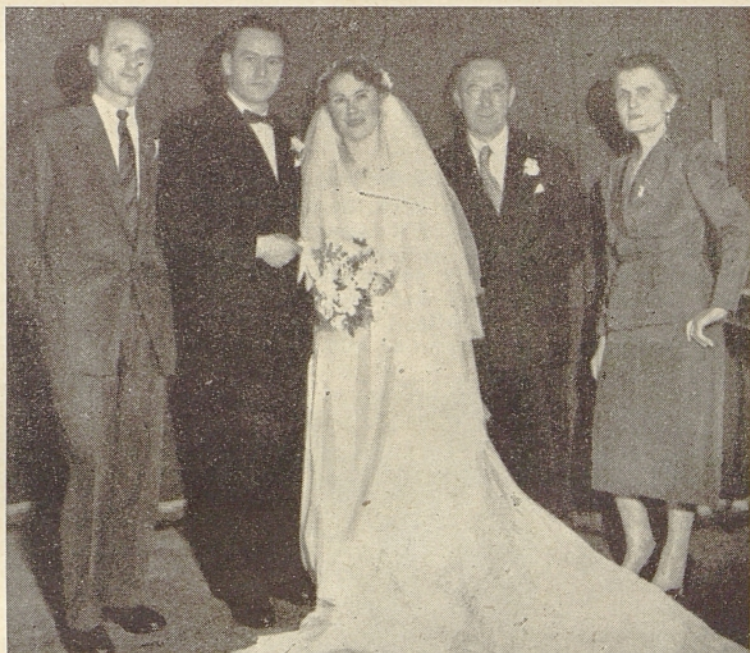
Hrvatska bratska zajednica je največja organizacija ameriških Hrvatov in obenem tudi največja jugoslovanska organizacija v ZDA. Poleg nje sta samo še dve manjši hrvaški podporni organizaciji in zaradi tega HBZ med Hrvati tako rekoč skoraj nima tekmeca. Kot svoje glasilo izdaja v 100.000 izvodih tednik »Zajedničar« na 12 straneh. HBZ ima prav tako kakor slovenska SNPJ tudi svojo tiskarno. Tudi njej povzroča draginja preglavice. Vendar bi bilo treba trezno presoditi, da varčevanje pri tisku kot duševni hrani za ameriške rojake jugoslovanskega rodu ni pravo varčevanje, marveč škoda za napredni in narodni razvoj. Hrvati v Ameriki kljub svojemu velikemu številu nimajo nobenega svojega dnevnika več, medtem ko pa izdaja znatno manjši Srbski narodni savez v Pittsburghu svoj srbski dnevnik, da o treh slovenskih dnevnikih ne govorimo.

SLOVENSKA MOŠKA ZVEZA
V AMERIKI

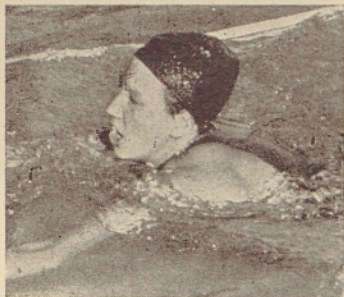
Slovenska moška zveza v Ameriki je edina slovenska samo moška družabna organizacija. Ustanovljena je bila 3. junija 1938 v Barbertonu, Ohio. Sedež ima v Clevelandu ter se udejstvuje na družabnem, športnem in kulturnem polju. Predsednik organizacije je Matt F. Intihar, glavni tajnik pa John F. Jadrich, oba iz Euclida pri Clevelandu. Po umrlem članu plačujejo po 100 dolarjev za stroške pogreba. Zveza ima osem podružnic.

KULTURNO PROSVETNI KLUB
V CHICAGU

20. oktobra 1956 je bila v Slovenskem delavskem centru v Chicagu ustanovna seja Kulturno prosvetnega kluba. Njegova naloga naj bi bila poživljanje in uravnavanje dejavnosti naših rojakov na kulturnem in prosvetnem področju. Klub bo navezal kulturno-prosvetne stike tudi s podobnimi organizacijami in ustanovami v stari domovini.

Slovenska poroka v Avstraliji. Na sliki Lojzka Mlinarjeva, poročena Vučko, z možem in teto Marie Moschetti ter s svakom Stefanom

Levo: Plavalka Vinka Jeričević, 20 let stara, uradnica s Korčule sicer že plava 6 let, intenzivno trenira pa šele eno leto. Jugoslovanski rekord v plavanju na 200 m prsno je letos kar petkrat izboljšala, nazadnje na olimpijskih igrah, kjer je z odličnim časom 2:55,8 zasedla četrto mesto na 200 m prsno.

Spodaj: Naša waterpolo reprezentanca je že drugič osvojila srebrno medaljo na olimpijskih igrah. Uspeh je tem pomembnejši, ker imajo naši igralci zaradi pomanjkanja zimskih bazenov velike težave s treningom in se ne morejo pripravljati vse leto, kakor delajo to drugod po svetu

Desno: Franjo Mihalič, član Partizana iz Beograda, je jugoslovanski atlet št. 1. Sicer ima že 35 let, a je šele sedaj dosegel višek svoje športne kariere — srebrno medaljo v maratonu na olimpijskih igrah v Melbourneu. V enajstih letih, odkar tekmuje, je dosegel že številne jugoslovanske rekorde, dvakrat je zmagal na silvestrovem teku v Sao Paulu v Braziliji in zasedel peto mesto na evropskem prvenstvu v Bernu v teku na 10.000 m

JUGOSLOVANI V MELBOURNU

180 let restavracije „Pri šestici“

»Kje se dobimo?« »Pri ‚Šestici‘ seveda.«

Takšen je navadno pomenek, če se srečata dva rojaka, ki sta na obisku v domovini.

Restavracija »Šestica« je eno najbolj znanih in popularnih ljubljanskih gostinskih podjetij. Marsikdo pa še ne ve, da je tudi ena izmed najstarejših ljubljanskih gostiln. Dvoje je dajalo stari Ljubljanici dobro ime: to so bile njene go-

stilne in njena dekleta. Med prvimi je bila tudi »Šestica«, ki je bila poleg nekdanjega »Figovca« in »Starega tišlerja« ena najbolj znanih in priljubljenih gostiln stare Ljubljane. Ustanovljena je bila l. 1776, torej pred 180 leti. V začetku je bila to majhna krčmica, ki je dobila ime po svoji takratni hišni številki. Podjetni krčmarji so z dobro postrežbo in pristno kapljico pripomogli, da je kmalu zaslovela. V njej so se radi ustavljali kmetje, ki so prihajali po opravkih v Ljubljano, in ljubljanski fijakerji, ki so imeli pred hotelom »Slon« svoje postajališče.

Leta so minevala in »Šestica« je menjala številne gospodarje ter se iz majhne gostilne razvila v prvovrstno restavracijo. Postala je priljubljeno shajališče ne le Ljubljančanov, temveč tudi tujcev, ki prihajajo v Ljubljano. Predvsem pa se v njej radi ustavljajo rojaki, ki pridejo po dolgih letih na obisk v rojstno domovino, saj jim tudi ta restavracija kljub temu, da je danes izpremenjena v enega najmodernejših ljubljanskih gostinskih obratov, pomaga obujati spomine na nekdanja grenka, a vendar lepa mladostna leta v domovini.

Pero IZSELJENCEV

LES MILLES B. DU R., FRANCIJA

... sporočate mi, da bo »Rodna gruda« prihodnje leto izhajala vsak mesec, ter boste nekoliko zvišali naročnino. Pripravljen sem storiti svojo dolžnost kot vsak naročnik »Rodne grude« in priznam, da listu veliko dolgujem. Hvaležen Vam bom, ko bo list izhajal vsak mesec.

Zagar Anton

STIRING WENDEL, MOSELLE,
FRANCIJA

... prav pristrčno se Vam zahvaljujemo za poslani nam dragi list »Rodna gruda«. Kakor gotovo vsi naročniki, tako smo tudi mi zadovoljni, da bi se naročnina nekoliko zvišala in da bi zato letno dobili dvanajst števil. Komaj čakamo dneva, ko dobimo novo številko lista. Kaj to pomeni za nas izseljence v tujini? Kako radi jo beremo, saj nam opisuje našo rodno lepo domovino ter nas spominja na naša srečna detinska leta.

Ne lepote čar
ne kras tujine
nam ne vzame
na dragi dom spomine

Dali smo brati »Rodno grudo« našemu prijatelju ter Vam pridobili novega naročnika Franca Pauliča.

Alojz in Ivanka Flander

FREYMLING, MERLEBACH, FRANCIJA

... strinjam se, da bi »Rodna gruda« izhajala vsak mesec. Če bo naročnina zvišana, bomo skupaj poslali našemu blagajniku Bučarju.

Jozef Lovrin

SMEDJEBACKEN, SVEDSKA

Stiri tedne sem se mudil v Stockholmu in ko prispem v moje stanovanje, zagledam koledar in dve številki »Rodne grude«. Od presenečenja nisem vedel, kje bi začel čitati. Iskreno se Vam zahvaljujem. Oprostite, ker z zamudo pošiljam naročnino. Če ne bo zadostovalo, mi sporočite. Od sedaj me štejte kot rednega naročnika »Rodne grude«.

Anton Vajs

VICOIGNE, RAISMES, FRANCIJA

... rada bi, da mi pošljete dvanajst številk letno in sem zadovoljna, tudi če bo treba plačati kaj več. Sporočite mi, koliko imam plačati naročnine za mene in mojega sina, ki stanuje v Parizu.

Angela Bostič

BIRMINGHAM, MICH., USA

Pošiljam Vam 5 dolarjev kot naročnino na »Rodno grudo« in »Slovenski izseljenski koledar« za leto 1957. Najlepše pozdrave vsem na Slovenski izseljenski matici in hvala za iskreno postrežbo ob mojem obisku rodne zemlje Jugoslavije.

Joseph Bernik

WILLARD, WISC., USA

Prejela sem Vaše pismo, v katerem sporočate, da ste naročnino za »Rodno grudo« prejeli. Bila bi zelo zadovoljna, če bi letno izšlo dvanajst števil. Seveda bi se v tem primeru morala zvišati naročnina, ter sva jaz in moja prijateljica pripravljeni plačati razliko. Upam, da bo dosti takih posnemalcev.

John Auman

CLARKSVILLE, PA., USA

Prejela sem Vaše pismo, v katerem vprašate, če soglašam, da bi »Rodna gruda« izhajala vsak mesec. Jaz želim dobiti ta list vsak mesec, pa naj stane kolikor hoče, ter hočem ostati Vaša naročnica, dokler bom živa. Saj ne vem, če bom dolgo, ko sem pa že stara in tudi bolna, vendar hočem »Rodno grudo« in »Prosveto« imeti, saj so to moji najboljši prijatelji in učitelji. Bodate vsi prav lepo pozdravljeni ter Vam želim srečno praznovanje.

Mary Gorišek

ST. CLAIR, MICH., USA

Prejela sem Vaše pismo, v katerem navajate, da je v vprašanju mesečno izhajanje »Rodne grude«. Meni bi to zelo ugajalo, ker mi Vaš list prinese mnogo razvedrila. Prepričana sem, da bo večina Slovencev v tujini z veseljem sprejela to novost.

Mrs. Jack Radike

CLEVELAND, OHIO, USA

... Prilagam 5 dolarjev. Polovica naj bo kot naročnina »Rodne grude« za novega naročnika Antona Kraševca iz Euclid 17, Ohio, druga polovica pa za naročnino za mrs. Carl Estanek ali Istenič, Cleveland 2, Ohio.

Pošiljam najlepše pozdrave in želim dosti napredka lepi Sloveniji, katere ne moremo pozabiti. Dvakrat sem že bila na obisku v domovini od leta 1950, pa imam upanje, če bomo zdravi, da se še vidimo.

Marie Estanek

ROCK SPRINGS, WYOM., USA

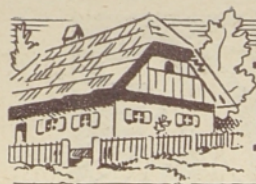
Čas je, da se tudi jaz oglasim in poravnam naročnino za list »Rodna gruda« za eno leto. Tudi jaz se strinjam z drugimi rojaki, da bi list izhajal vsak mesec, čeravno bi bilo treba malo več plačati.

Amalija Chelik

DETROIT, MICH., USA

... Ko me vprašate za zvišanje naročnine, s tem da bi »Rodna gruda« izhajala vsak mesec, Vam sporočam, da se tudi jaz s tem strinjam. Saj dva dolarja danes ne pomeni mnogo; so seveda rojaki, ki jim bo težko dati tudi to. Koliko naj bi se zvišala naročnina, presodite sami. Prepričan pa sem, da naši rojaki ne bodo zvišanju protestirali, samo da jim boste ustregli s slikami in članki iz domovine, po katerih večinoma hrepene. Ne sodite pa samo po mojem pismu, pač pa vzemite želje na splošno z večino naročnikov, kaj in kako sodi slovenska javnost v Ameriki.

Frank Strmšek

DOM IN DRUŽINA

Uredite si »kranjski kotiček«

Ko ste se vrnilo z obiska rojstne domovine, ki ste jo videli po dolgih letih, ste poleg spominov v srcu prinesli s seboj tudi številne drobne spominke iz domačega kraja. Z njimi ste okrasili svoj dom na tujem. Te drobne, preproste in ljubke stvarce, ki vam vsaka zase pomenijo košček rojstnega kraja in doma, se pa raztresene po raznih mizah in omarah čisto izgube. Zamislite si »ribniški pušelj« na moderni mizi, krog katere so oblazinjeni stoli. To prav gotovo ne »gre okup«, ali ne?

Čisto drugače pa bi vse izgledalo, če bi si neke v vašem stanovanju uredili poseben kotiček, kjer bi bili okusno zbrani spominke iz domačega kraja. Morda ste prinesli iz rojstnega kraja starinsko vezeno pečo — spomin od vaše matere. Lepo shranjeno imate v omari in vzamete jo iz nje le, kadar se hočete v kranjski narodni noši postaviti na kakšni prireditvi. Prav nič ji ne bo škodilo, če jo vzamete iz predala ter pregnete z njo mizico v kotu, ki jo sicer tako zelo malo uporabljate. In kaj še imate med vašimi spoinki, morda pisano majoliko? Tudi ta pride na mizico — lahko vam služi kot vaza. Toda vanjo boste dale le nekaj cvetja — nekaj cvetk in

zeleno vejico — pa bo najlepše. Morda je pri hiši tudi lesen poslikan krožnik. Nanj položite (če jih imate) nekaj belokranjskih pisanic (pirhov) ali nekaj kosov pisanega starokranjskega lecta. Na takšno mizico se lepo poda tudi pepelnik, izdelek našega umetnega kovaštva in zraven pristna gorjuška pipica.

Seveda si takšen kotiček lahko uredite čisto po svoje s predmeti, kakršne pač imate. Predvsem pa pazite na to, da mizica ali omarica, kjer si takšen kotiček uredite, ne bo preobložena. To bi res ne bilo lepo. Ravnajte se po pravilu: raje manj, pa tisto res pristno in lepo. Namesto s pečo lahko pregnete mizico ali omarico s prtom, ki je izvezen z domačimi motivi. Lepo je, če so tudi pod posameznimi predmeti majhni prtički, izvezeni z istim motivom. Če imate predmetov dosti, kotiček izpreminjajte. Takšna izprememba bo vaš dom prijetno poživila, vam in vaši družini pa bo v veselje. V takšen kotiček spada seveda tudi »Rodna gruda« in Matičin koledar, lep album s fotografijami iz domačih krajev, fotografiji očeta in matere v preprostem lesenem okvirčku in še nešteto takšnih drobnih ljubih stvari, ki vam tam v daljnem svetu pomenijo košček domovine.

Če boste imeli kolone

Poskusite napraviti nekaj domačega. Predlagamo vam:

KRVAVICE NA PRIMORSKI NAČIN (MULCE)

Razen pljuč skuhamo posebej malo mesa, ki mu dodamo čebule, peteršilja, majarona, cimeta, eno olupljeno jabolko in pomarančo. Ko je vse to kuhano, odcedimo juho, vse drugo pa drobno sesekljamo. V kri vmešamo rozine, pinjole, nato dodamo gorjuz zmes ter še v mleku namočenega kruha, da se primerno zgosti. Nato nadev osladimo, in sicer damo na 6 do 7 funtov zmesi 1 funt sladkorja. Z dobro premešanim nadevom napolnimo čreva. Krvavice morajo počasi vreti, da ne počijo. Kuhane vzamemo iz vode, jih ohladimo in spečemo.

PREKMURSKÉ KRUHOVE KLOBASE

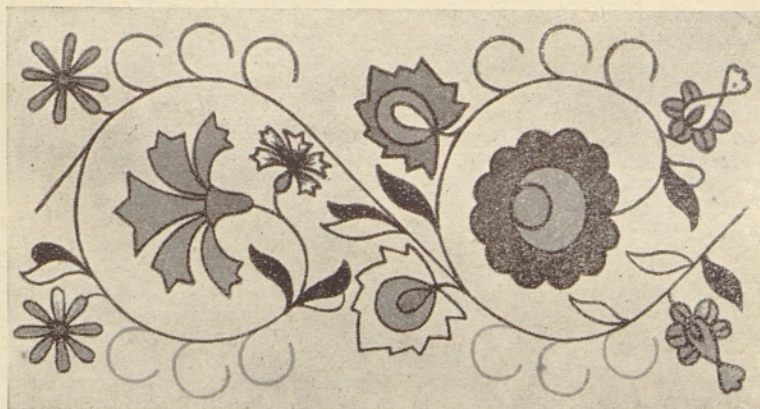
Potrebujemo: 2 funta kruha ali starih žemelj, funt mastne glavine, pol pinta mastne juhe, malo popra, pimenta, majarona, pol funta čebule, sol in pol pinta krvi.

Glavno skuhamo, odločimo od kosti ter narežemo na manjše kocke. Primešamo ji namočen ožet kruh ali žemlje, drobno zrezano prepraženo čebulo, vročo juho, sol, dišave, prilijemo kri, zmešamo in napravimo krvavice. Kuhamo jih pokrite. Voda naj počasi vre. Krvavice so kuhane, ko ob ubodu z zobotrebcom priteče iz njih čista juha. Kuhano splaknemo v mrzli vodi.

STAJERSKA TUNKA

Shranjevanje mesa v tunkah je zelo koristna navada, zato jo tudi priporočamo. Pri tem pa nekatere gospodinje ravnajo napačno. Predvsem se ne sme meso pretirano soliti. Tudi ni priporočljivo vlaganje mesa v lesene tunke, kjer se posebno poleti mast rada kvari in da mesu neprijeten okus.

V Slovenskih goricah in okrog Središča pripravljajo tunko takole: Mesu odvzamejo kosti in ga pustijo čez noč. Naslednji

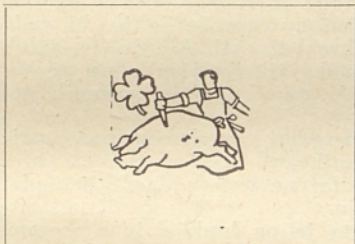
Lep slovenski narodni motiv, ki ga lahko poljubno povečate in uporabite za razne okraske. Tudi barve lahko izberete po okusu

dan ga vložijo za 8 do 10 dni v suh razsol (soli primešajo kumine). Nato meso prekadijo. To delajo zelo previdno, da se pri tem preveč ne osuši, nakar ga vložijo v tunko in pazijo, da se kosi ne dotikajo drug drugega. Zalijejo jih na pol s tekočo mastjo. Mesene klobase obesijo za nekaj dni na podstrešje, šele nato jih prekadijo in ohlajene vložijo v tunko. Mesa ne zalijejo samo s čisto mastjo, ampak ga vlagajo tudi med zaseko.

STAJERSKE KASNATE KLOBASE

Potrebujemo: pol svinjske glave, pol svinjskih jeter, pljuča, 4 funte ajdove kaše, 5 čebul, funt masti, sol, poper, majaron, piment in juhe po potrebi.

Glavo skuhamo, ji izločimo kosti in meso zmeljemo. Prav tako skuhamo in zmeljemo pljuča. Čebulo zrežemo na liste in jo zlatorumeno prepražimo na masti. Kašo operemo v več toplih vodah. Odcejeno polijemo z juho, v kateri se je kuhala glava in jo počasi na pol skuhamo. Ohlajeno primešamo

mesu, prilijemo po potrebi juhe, nakar natlačimo nadev v debelo črevo. Klobase vložimo v vrelo vodo, kjer naj ostanejo pol ure, ne da bi vrele, ker bi sicer popokale. Nato jih odcedimo, preplaknemo z mlačno vodo, zložimo na desko in shranimo v hladnem prostoru. Pred peko jih namočimo v vroči vodi, da med pečenjem ne bi popokale. Ponekod uporabljajo namesto ajdove kaše riž ali ješprenček.

DOLENSKE RIZEVE KLOBASE

Potrebujemo: 2 funta riža, 2 funta prašičje glave, malo pljuč, srce, črevesne masti, rajželjce, poper, cimet, majaronove plevice, sol, stolčen koriander ter 6 do 8 pintov juhe od glave.

Riž na pol skuhamo in oblijemo z mrzlo vodo. Rajželjce in črevesno mast prevremo, zme-

Na novomeškem trgu

ljemo in dodamo rižu kakor tudi omenjene dišave in sol; nato prilijemo vročo juho, vse dobro premešamo in s to zmesjo napolnimo debelo gladko črevo. Klobase skuhamo kakor vse druge.

DOMAČA TLAČENKA

Potrebujemo: rilec, 2 uhlja, srce, 2 ledvici, jezik, 2 stroka česna, poper, žlico soli, pol pinta krvi, pol pinta juhe, želodec.

Drobovino skuhamo, toda ne do mehkega. Hladno zrežemo na večje kose, dodamo sol in dišave in vse dobro premešamo. S to zmesjo napolnimo želodec, ga dobro zašijemo in kuhamo 1 in pol do 2 uri. Kuhanega položimo na desko in postopoma obtežimo. Če hočemo tlačenko za delj časa ohraniti, jo le toliko obesimo v hladen dim, da se črevo osuši. Hranimo jo na hladnem. Pozimi se obdrži tudi tri mesece.

IN SE — ISTRSKI PRSUT

Stegno nad leto dni starega prašiča dobro natremo z mešanico strtega česna, soli, popra, lovora in rožmarina. Nato ga vložimo v posodo, kjer naj bo 3 do 4 tedne, kolikor je pač veliko. Meso nasolimo brez vode in ga ne obtežimo. Ko pa je dovolj razsoljeno, ga obtežimo. Če imamo več kosov mesa, obtežimo vsakega posebej. Kosi naj bodo med deskami 2 do 3 dni, da se izcedi voda.

Stegno nato ponovno posujemo s poprom in drugimi dišavami, tako da je skoraj popolnoma posuto. Nato meso s prstom odločimo od kosti in presledek vzdolž stegenice napolnimo s soljo, strtim česnom in poprom. Kost še posebej natremo s strtim česnom.

Tako pripravljeno stegno obesimo na zrak, kjer naj se čimbolj osuši. Sušimo ga najmanj 10 do 11 mesecev.

Tri kratke

»Jaz bi vas zelo rada vzela v službo.« pravi gospodinja pomočnici, ki se ji je prišla predstaviti, »toda plaši me, ker iz vaše delovne knjižice vidim, da ste v tako kratkem času premenjali toliko služb.«

»Oh, gospa, verjemite mi, saj to je bilo vselej proti moji volji.«

Ona: »Predragi, vsaj eno toplo besedo mi reci!«

On: »Termofor.«

*

On: »Kaj, temu, kar imaš na glavi, praviš ti, da je klobuk?«

Ona (jezno): »In ti, s kakšno pravico pa praviš ti tistemu, kar imaš pod klobukom, glava?«

maša POVEST

Ciril Kosmač

K R U H

To je zgodba iz let, ko je bilo pri nas tako malo kruha, da so morali ljudje na tuje ponj — in vendar se je zgodilo, da je stari berač umrl, ker ga je imel preveč. Če ne verjamate — preberite to zgodbo, ki je bila napisana l. 1936. (Op. uredn.)

Skoraj vsak teden trdno sklenem, da bom »neumiljeno garal«, ter se po kosilu in večerji z naravnost občudovanja vrednim premagovanjem vračam domov. Doma obujem copate, sedem takoj k mizi in z velikim zagonom natipkam pol strani. Potem se navdušim nad posrečenim odstavkom — in sam ne vem, kdaj prekrižam roke na hrbtu ter se začnem sprehajati od stene do stene kakor jetnik v svoji celici. Kadim cigareto za cigareto in »neusmiljeno garam«: pišem novele, povesti in romane, žanjem uspehe in potujem v tujino. Ko preneham s tem sladkim garanjem, je v sobi že večer in na mizi samo do polovice popisana stran.

Iz takega »neusmiljenega notranjega duševnega dela« me je vročega in soparnega popoldneva v preteklem tednu iztrgala gospodinja iz sosednje hiše. Zagnala je tak vrišč, da sem pomolil glavo skozi okno in se pozanimal za vzrok njene svete jeze. Čokata sosedja je stala v široki, rožasti jutranji halji na kamniti ploščadi pred vežnimi vrati, krilila s kratkimi, zalitimi rokami in neusmiljeno hreščala; bila je podobna dobro pitani gosi, ki se je preplašila in se zaman trudi, da bi s širokimi peruti dvignila s tal svoje težko telo in odletela. Ko me je zagledala, se je zakadila vame in z zasoplenim glasom ogorčeno izjavila:

»Pomislite, gospod, samo pomislite: kruha ne mara! Kruh ni vse, je rekel. Kaj pa je vse, bi rada vedela. Kar ogledite si ga, barona baronastega. Kaj bi pravzaprav rad? Pečeno piško, hišo, avtomobil, letalo?«

»Baron baronasti« je bil visok, slabo oblečen mož zahajajočih let, ki se je s svojim širokim, globoko upognjenim hrbtom naslanjal na vrtno ograjo. Stal je tam kakor nedolžen tujec, ki ga je pot povsem po naključju prinesla mimo in zdaj iz samega dolgočasja in brezdelja opazuje razburjeno žensko. Na njegovem podolgovatem izpitnem obrazu, ki je bil skoraj do oči poraščen s kalkimi dva centimetra dolgimi sivimi ščetinami, ni bilo niti sence zadrege, presenečenja ali začudenja. Njegove oči, ki so bile zakopane globoko pod čokatimi obrvmi, so gledale mirno in ravnodušno. Samo ozke brezkrvne ustnice so se mu krivile v komaj zaznaven smehlaj — in prav tisti smehlaj je dokaj jasno pričal, da mora biti »baron baronasti« bogato založen s podobnimi srečaji ter da bi ga nemara lahko celo osumili, da nalašč pri-

reja po predmestjih podobne brezplačne predstave v zabavo sebi in drugim.

»Poglejte, gospod, saj kruha mi res ne manjka«, se je okrenil k meni in potresel precejšnjo vrečo, ki je bila napolnjena s kosi raznovrstnega kruha. »Toda od samega suhega kruha tudi ne morem živeti. Kamor koli pridem: kruh in spet kruh. Že teden dni uživam samo kruh in vodo. Saj nisem arestant. V želodcu me žge in zgaga me peče. In če kaj bleknem, je brž ogenj v strehi. Razsajajo, skačejo in otepajo z rokami, kakor bi hotele odrčati. Samo pogledite jo. Pa nikar ne mislite, da je prva. Že tretja je danes. In vse poslušam do konca: dam hitreje mine, pa še naučim se marsikaj.«

»No, zdaj ga slišite na svoja ušesa.« je povzela gospodinja in njena ogorčenost se je še stopnjevala. »Kruh, suh kruh, kruh in voda, kruh mi vse! Seveda ni, božja beseda je več. Pa vendar, kakšno govorjenje je to, bi rada vedela? To je brezbožnost! Ali je to sploh kakšen berač? Razbojnik, boljševek, pa ne berač. Mar misli, da mi živimo od pečenih golobov?«

»Od božje besede.« je »baron baronasti« polglasno pripomnil.

»Mar mas nikdar ne peče zgaga?« je nadaljevala gospodinja.

»Da, zgaga, to je pa hudič.« je z resnim, zaskrbljenim obrazom glasno vzkljnil berač.

»Kaj!« je zavpila in švignila z rokami po zraku, kakor bi lovila primerno psovko. Ker je očitvidno ni mašla, se je okrenila k meni, sklenila roke in skoraj proseče rekla:

»Napišite, lepo vas prosim, napišite, kako pokvarjen je danes svet! Slabi časi? Kakšni slabi časi, saj že berači zaničujejo kruh. Včasih je berač prišel, postal na cesti pred hišo, še ograje se ni dotaknil, se odkril, prekrižal, odmolil očenaš, prejel kos kruha in odšel poln hvaležnosti. Človek ga je z veseljem gledal. Kakšna vdanost! Danes pa pride kakor davkar z računom: izbira, zahteva, da o hvaležnosti in molitvi sploh ne govorim. Kam gremo, saj še berači ne verjamejo več v boga. Požvižgam se, pravi. Ali ste že kaj takega slišali? Požvižga se psu. Kajpak, in potem razpravlja o krivici in o enakosti. Saj vse to vodi naravnost v revolucijo. Vse življenje sem garala, zgradila sem hišo z božjo pomočjo, vsak mesec dam za mašo v dober namen in se ne mešam v politiko, čeprav je moj mož policijski stražnik in moj stric dekan. Ta tu pa trobezlja o političnem preobratu, o spoznanju, ki prihaja med navadne ljudi, o trpljenju in o nekem dozorevanju množic, trdi, da je v očenašu nalašč pisano »daj nam danes naš vsakdanji kruh«, da bi

ljudje ne zahtevali kaj boljšega. Kakšno spoznanje je to? Na smrt bi se pripravljali, starina, pa ne dražil poštenih ljudi s krivimi nauki.

»Nikar se tako ne ženite, saj vas lahko še kap zadene, ker ste od božje besede in zgage preveč rejeni,« je mirno dejal berač.

»Kap, kap, kakšna kap!« je izbruhnila gospodinja, toda »baron baronasti« se ni več menil za njene izbruhe. Stopil je k mojemu oknu in me prosil za cigaretni papirček. Obrnil je žepe, stresel prah v žuljavo dlan, si zvil cigareto, jo prižgal in se spet naslonil na ograjo. Pihal je modrikast dim za vetro, zviljal ustnice, skušal delati kolobarje ter se rahlo nasmehnil, kadar se mu je posečilo.

Soseda je še naprej pridigala o kapi, o hvaležnosti in vesoljni pokvarjenosti. Med drugim je tudi povedala, da jaz kajpak držim z beračem, ker sam nič nimam. »Baron baronasti« pa je tu pa tam kaj malega pripomnil, da bi se predstava prelaglo ne končala.

Nasmehnil sem se in stopil od okna. Zvil sem si cigareto, prekrizal roke na hrbtu in se spet odpravil na sprehod od stene do stene. Zdaj se nisem zatopil več v »notranje duševno delo«, pač pa sem res razmišljal.

Kaj pa je pravzaprav kruh? Nekaj čisto navadnega in preprostega: iz pšenične ali druge moke zgneten, skvašeno, v različne oblike razrezano in v peči pečeno testo. Poznam bel in črn kruh. Bel je pekovski, ki mu pri nas kmetje in delavci pravijo sapa, ker nič ne zaleže, ali pa pečen doma in dobro podprt z maslom, jajci in mlekom, da se kar topi v ustih. Črn kruh je lahko ržen, ki je precej drag in v časteh tudi pri nekateri gospodi, ker pravijo, da je zdrav; ovsen, ki se s svojimi resami otrokom zatika v grlu, da morajo kajkrat celo bruhati, ter koruzen, s katerim sem se na kmetih največkrat srečal. Kadar ga je mama vsajala v peč, je vsak hlebec posebej prekrizala in rekla: »Bog in sveti duh naj ga dvigneta.« Toda Bog in sveti duh sta ga vselej stlačila, da je bil komaj dva prsta visok. Ta kruh je bil dva dni čudovito svež in sladak, potem pa je otrdel kakor kamen in če ga je jedel stari oče, je točil sline in tožil, da ga peče zgaga.

Kruh, ki ga je meni rezalo življenje, je bil najrazličnejših vrst in po navadi tudi skop

in grenak, da sem lahko taval po cestah, zalival grizljaje s solzami, preklinjal in razmišljal. Toda v najhujših urah sem se v mislih vselej vrnil v svojo vas; ustavil sem se sredi poti, se zravnal, se nasmehnil in rekel:

»Ah kaj, kruh tudi ni vse. Okouinokou je ob kruhu celo umrl, kakor pravijo pri nas.«

Spomladi leta 1919 se je pojavil v naši vasi čokat, širokopleč, bradat možakar, oblečen v še dokaj dobro ohranjeno vojaško obleko in z majhnim, lastovičjemu gnezdu podobnim optnikom na tršatem hrbtu. Mož je zelo malo zahajal med ljudi. Le redkokdaj ga je kdo srečal na kolniku med njivami in travniki. V vas pa je prišel samo vsak teden enkrat in še takrat se je vedel zelo bojzljivo in previdno. Počasi in neslišno je odprl vrata v trgovino, jih zaprl za sabo brez najmanjšega šuma in se s hrbtom naslonil nanje, kakor bi se bal, da bi ga kdo napadel iz zasede. Potem je preplašeno švignil z velikimi črnimi očmi po prostoru, sklonil glavo, glasno pihnil sapo skozi nos in s pritajenim, motnim glasom zašepetal:

»Tri štruce kruha in pol kilograma sira.«

Ko mu je trgovka pripravila, je stopil bliže, položil denar na mizo, spravil kruh čez ramo v optnik in prav tako maglo in neslišno odšel. Planil je od hišnih vrat, se nenadoma ustavil, se ozrl na obe strani, stresnil z glavo in bliskovito švignil pod cesto. Spustil se je čez travnike in izginil v vrbovju ob reki.

Govoril ni z nikomer. Ni bilo človeka v vasi, ki bi se lahko pobahal, da je z njim izmenjal besedo. V gozdu pa si takoj naletel nanj. Če si šel po kolniku, ki je vodil preko pobočja, je nad tabo zašumelo listje, in mož je skočil predte, te pogledal s svojimi živimi očmi, stekel nekaj korakov po kolniku in potem naglo planil pod pot, kakor bi se nečesa prestrašil. Ko si pogledal za njim, je že zginil v grapi.

Vaščani so se spočetka nekoliko pozanimali zanj, toda ko so dognali, da nabira staro železo, ki ga je po gozdu nastlala svetovna vojna, so ga prepustili usodi.

»Naj nabira. Saj nikomur ne dela škode. In saj — prej ali slej ga bo tako ali tako raztreščila granata.«

Stare klepetulje bi kajpak rade do vseh potankosti poznale njegov življenjepis in so marsikaj »izvedele«: da je bil doma nekje od Kanala, da je bil študent, da se mu je omračil um zaradi ljubezni in podobno. Toda koliko je bilo na tem resnice, se ni dalo dognati, ker mož ni zahajal nikamor in ni razlagal svojih nesreč. Samo v prvem poletju je sredi najhujših pasjih dni stopil v našo zakajeno kuhinjo. Prišel je počasi in neslišno. V kuhinji je bila tema in mama je vsa preplašena odskočila, ko ji je položil roko na rame in ji skrivnostno zašepetal v obraz:

»Ali imate kaj katanje?«

»Katanje? Ne, nič nimamo,« je rekla mama.

»Nič?« je hušknil možakar. »Saj vam raste trta okoli in okoli,« je še pripomnil z užaljenim naglasom. Očividno ni verjel.

Zvečer je mama natančno popisala to srečanje. Povedala je tudi, da je mož tisti »okoli in okoli« izgovoril »okou in okou«.

Od tistega dne dalje smo ga pri nas imenovali »Okouinokou«. To ime se ga je prijelo ko klop, se naglo razneslo po vasi in v kratkem času ga ni nihče imenoval drugače.

Ze teden dni uživam samo kruh in vođo

Hodil je po stezah preko pobočij...

Leta so tekla. Okoinokou je pobiral staro železo, odkopaval granate, jih prenašal in odpiral — in nobena ga ni raztreščila. Hodil je po stezah preko pobočij, pregledoval vse grme in vse jame, spal bog ve kje, tiščal štruco pod pazduho, jo prirezoval z velikim krivačem, zvečil s kosmatimi ustnicami in glasno pihal sapo skozi nos. Vsa vas se ga je bila že zdavnaj privadila — in kadar je ob sobotah zvečer plašno hitel v trgovino, so si ljudje oddahnili in rekli: »Delopust«. Strašili so otroke z njim in ga spoštovali, ker je bil pošten. Če je kdo pozabil sekuro v gozdu, se ni tresel zanjo: sekira se je ponoči sama vrnila in se zasekala v tnalno.

Od leta 1928 je Okoinokou pobral vse železo in je postal berač. Sredi poletja je več dni zapovrstjo s sklonjeno glavo usmajal po kolnikih med travniki, posedal ob reki in se s plašnimi koraki bližal naši hiši. Čim bliže je prihajal, tem bolj neodločni so bili njegovi koraki. Na ovinku se je vselej ustavil, stresel z glavo, se okrenil in naglo odšel. Nekega popoldneva pa se je le odločil. Počasi je prišel po vrtu, zavil okrog hleva in se ustavil na tnalno pod tepko. Dolgo smo čakali, da bo vstopil, toda ker se ni zganil, je mama odprla vrata in ga vprašala, kaj bi rad. Okouinokou je samo za spoznanje dvignil glavo in kakor grešnik s pritajenim glasom zašepetal:

»Kruha.«

Dobil je kos kruha, ga spustil čez ramo v oprtnik in šel. Potem je prihajal vsak teden, obiskal nekaj hiš in ljudje so mu radi dajali. Ko je nabral dovolj kruha, je izginil. Na obrazu se mu je poznalo, kako hudo se je moral boriti, da je zlomil svoj ponos. Vidno se je postaral in je zares postal berač.

»Vse ima svoj konec, tudi staro železo. Zanj bi bilo treba nove vojne,« so govorili ljudje in gledali za njim, ko se je zdaj že z muko spenjal po stezi, ki je držala v gozd.

Tako je Okouinokou preživel do zime. Ko je pred božičem padel prvi sneg in se je vas že pripravljala na praznike, se Okouinokou dolgo ni prikazal. Ljudje so ga pogrešali in ugibali, kam neki je izginil. Skoraj vsi so mislili, da je odpotoval v druge kraje. Toda Okouinokou ni nikamor odpotoval. Prvi teden po novem letu ga je našel Šmonov Izidor, ki je zmeraj stikal po hostah za lisicami: Okouinokou je ležal v stani, na pol razpadli oglarski koči — in je bil mrtev.

Sel sem ga gledat. Okouinokou je ležal na gnili slami; oči je imel odprte, brado popolnoma osivelo, obraz izpit, zobje so mu izpadli in izza dlesen se mu je cedila sokrvice. Na njegove prsi je bil prislonjen majhen, lastovičjemu gnezdu podoben oprtnik — in desnica Okouinokoua je ležala med kosi zmrzlega trdega kruha.

Popoldne se je zbralo precej ljudi. Postopali so okrog koe, kadili slab tobak in modrovali, kakšna neki mora biti taka smrt, in če ga bodo pokopali v blagoslovljeno zemljo.

Proti večeru je prišla komisija. Z njo je prišel »na lice mesta« tudi pogrebec Ivanc, ki si je strokovnjaško ogledal mrliča, se grenko zakrohotal in rekel:

»Haha, kar poglejte ga: dvakrat na leto vidim kruh, ta ti pa ob kruhu umre. — Hja...« je pomolčal za hip, kakor bi zasledoval veliko misel: »Že vidim: tudi kruh ni vse.«

Potem je posekal tri mlade, pri tleh ukrivljene gabre, da bi naredil vlačje, »kajti kdo ga bo nosil, hudiča trapastega, iz teh grap.« Na vlačje je položil nekaj smrekovih vej in nanje polegel Okouinokoua.

»No, zdaj te moram pa še zvezati, drugače mi med potjo smukneš v kakšen grm po granato,« mu je rekel in urezal dve močni leskovi trti ter jih opekel na ognju, da bi jih laže zvil. S prvo mu je zvezal noge, drugo pa je pretaknil pod mrtvečevim hrbtom skozi gabre in mu potem pokleknil na prsi, da bi ga močneje zategnil.

»Tako,« je zadovoljno rekel, ko mu je naredil na prsih velik voz, »zdaj pa imaš, privezan si okou in okou.« (Nato je krepko pritiskal čik, bziknil rjavo slino v sneg, zavlekel vlačje po kolniku in jih pustil po plazu v dolino.)

Okouinokoua so pokopali z vsemi častmi, celo župnik se je dal pregovoriti in je opravil pogrebne molitve. Na spomlad so mu vaščani postavili križ. Ker miso vedeli pravega imena, so napisali nanj:

Tu počiva

OKOLI IN OKOLI

umrl ob kruhu za božič 1929.

Okouinokou je v naši vasi še danes živ. Kadar koli se kmetje srečajo in tarnajo, da pečejo kruh samo dvakrat na leto, tolažijo drug drugega:

»Le potрпи. Saj kruh tudi ni vse. Okouinokou je ob kruhu celo umrl.«

In pri teh besedah se nasmehnejo in zdi se mi, da je v tistem smehu skrito neko veliko spoznanje in hrepenenje po pravem kruhu.

In nemara je tudi »baron baronasti« kdaj potoval skozi našo vas in slišal zgodbo o življenju, ki ga je živel Okouinokou. Toda čemu? Podobni ljudje so živeli in živijo tudi drugje. Nekateri so s svojo smrtjo, drugi s svojim težkim življenjem razširili spoznanje, da je najhujši glad glad srca.

Zdaj pa se ljudje že nasmihajo, ker čutijo, da je vsako jesen sicer manj kruha, toda več sonca v srcih. Vse zvesto pričakuje tistih pekovskih mojstrov, ki bodo pekli kruh iz kraljestva tega sveta in se bodo, prav zaradi tega, nasitila telesa, duše in srca.

Tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

vabi vsa gospodarska podjetja in ustanove,
da aktivno sodelujejo na njegovih
strokovnih gospodarskih sejmih

KOLENDAR SEJMOV V LETU 1957

30. III. - 7. IV. 1957	II. sejem mode in usnjarstva
z mednarodno udeležbo
25. V. - 2. VI. 1957	Sejem prometnih sredstev
z mednarodno udeležbo
29. VI. - 7. VII. 1957	II. mednarodni sejem embalaže
3. VIII. - 11. VIII. 1957	II. jugoslovanski eksportni sejem
4. IX. - 15. IX. 1957	III. mednarodni vinski sejem
26. X. - 3. XI. 1957	IV. mednarodni sejem
radia in telekomunikacij

LJUBLJANA
TITOVA 50
JUGOSLAVIJA

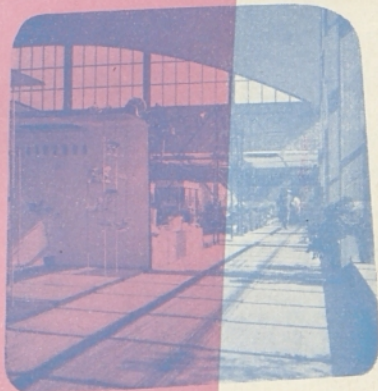
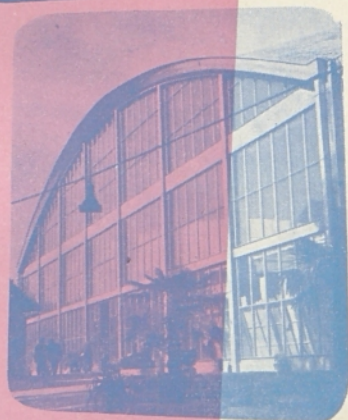
Gospodarsko razstavišče vam izdela tudi vse vrste propagandnega materiala, projektira in izvršuje ureditev in aranžiranje razstavnih prostorov ter izvršuje vsakovrstno reklamo in propagando po naročilu

Poslužujte se naših uslug!

Prijavite pravočasno svoje sodelovanje!

Razstavljajte na naših strokovnih sejmih!

Popust na železnici: 25% za osebni in 50% za prevoz blaga

*Vsak petek
Dama in na tujem
obišče*

povsod vas spremlja - informira - razvedruje

tovariš

MESEČNO 120 DIN

edini slovenski ilustrirani družinski tednik

„Tovariš“ prinaša izbrane posnetke in poročila iz vse domovine in z vsega sveta
„Tovariš“ je trdna vez slovenskih ljudi v domovini in na tujem
Zato naročite, berite, širite „Tovariša“!

Vsem bratom in sestram v tujini želimo mnogo sreče in zdravja v novem letu

1957

„TOVARIŠ“

uredništvo in uprava v Ljubljani, Tomšičeva 3

Pripomba: Razen „Tovariša“ izdaja časopisno založniško podjetje SP največji slovenski dnevnik
„Slovenski poročevalec“, „Tedensko tribuno“ TT in ugankarski list „Kaj veš, kaj znaš“

Rojaki!

Obiščite našo priljubljeno restavracijo
v centru Ljubljane.
Dobra hrana
in izbrana pijača
vam bosta povečali zadovoljstvo
vašega obiska v domovini

Gostinsko podjetje

ŠESTICA

LJUBLJANA

Titova cesta 9